

Att ta makten i egna händer

En analys av hur såväl som varför kraven på fred och demokrati initierats i

Jemen samt Liberia

Jenni Bergliv

Politices magisterexamen
Statsvetenskap

Luleå tekniska universitet
Institutionen för ekonomi, teknik och samhälle

Att ta makten i egna händer

**En analys av hur såväl som varför kraven på fred och demokrati
initierats i Jemen samt Liberia**

Författare: Jenni Bergliv

Examensarbete, fil. mag. statsvetenskap

Handledare Charlotta Söderberg

Institutionen för ekonomi, teknik och samhälle (ETS)

Luleå Tekniska Universitet, LTU

Sammanfattning

Demokrati och demokratiseringsprocesser uppkommer inte bara ur tomma intet. Bakom varje förändringsprocess ligger ett antal faktorer eller orsaker som ger upphov till förändringen. Syftet med denna uppsats var att analysera den folkliga organiseringens påverkan på initieringen av demokratiseringsprocesserna i Jemen och Liberia, med anledning av 2011 års tilldelning av Nobels fredspris. Problemet som skulle utredas var, hur denna folkliga organisering och påverkan teoretiskt kunde förklaras. Kunde initieringen av processerna förklaras utifrån den traditionella demokratiseringsteorin, kunde fallen snarare förklaras utifrån begreppet sociala rörelser, eller var det i själva verket så att det var kvinnornas specifika roll som kunde förklara processerna. Studien var en kvalitativ textanalys där det primära materialet utgjordes av förstahandskällor från och med studiens två huvudpersoner Tawakkol Karman från Jemen och Leymah Gbowee från Liberia. Slutsatserna som drogs var att rörelserna var olika gällande mobiliseringen och att de kunde förklaras utifrån två olika teoretiska perspektiv. I Jemen förklaras organiseringen bäst utifrån teorin om sociala rörelser, där ”folket” som en enad massa ställer politiska krav, medan det i Liberia handlar om en tydlig kvinnoorganisation som mobiliserar enbart kvinnor för att uppmuntra till en fredligare tillvaro. Vidare framkom i denna studie det faktum att den traditionella demokratiseringsforskningen som i första hand gör anspråk på att analysera politiska eliter agerande, inte fångar hela sanningen. Studiens utmaning var därför att studera och förklara fall där initieringsfasen av en demokratiseringsprocess startar från botten av ”folket” genom en form av gräsrotsaktivism, detta perspektiv berörs nämligen sällan i den traditionella demokratiseringsforskningen.

Nyckelord: demokratiseringsprocesser, gräsrotsrörelser, sociala rörelser, kvinnlig organisering, top-down, bottom-up

Innehållsförteckning

1. KAMPEN FÖR FRED OCH DEMOKRATI	1
1.1 Syfte och frågeställning	3
1.2 Metod och material	4
1.3 Disposition	5
2. TEORIER ANGÅENDE REGIMFÖRÄNDRINGAR	6
2.1 Mål eller medel	6
2.2 Den traditionella demokratiseringsprocessen	7
2.3 Kollektivt handlande genom sociala rörelser	9
2.4 Feminismens förklaring	11
2.5 Analysverktyg	14
3. ANALYS	16
3.1 Jemen	16
3.1.1 Bakgrund	16
3.1.2 Varför kraven på fred och demokrati initierats i Jemen	18
3.1.3 Hur den folkliga organiseringen påverkar förverkligandet av demokratiseringsprocessen i Jemen	19
3.2 Liberia	21
3.2.1 Bakgrund	21
3.2.2 Varför kraven på fred och demokrati initierats i Liberia	23
3.2.3 Hur den folkliga organiseringen påverkar förverkligandet av demokratiseringsprocessen i Liberia	24
3.3 Kortfattad översikt av analysen	27
4. RESULTAT	30
4.1 Rörelsernas samhälleliga konsekvenser	33
4.2 Sammanfattande resultat utifrån uppsatsens frågeställningar	35
5. AVSLUTANDE DISKUSSION	36
6. REFERENSER	40
6.1 Tryckta källor	40
6.2 Internetkällor	41
FIGURER	
Figur 1. Demokratiseringsfaser	7
Figur 2. Demokratiseringsfaser, utökad	10
Figur 3. Analysverktyg	15
TABELLER	
Tabell 1. Sammanfattande resultat	35

1. KAMPEN FÖR FRED OCH DEMOKRATI

Demokrati kan tyckas självklart för den som lever i ett demokratiskt samhälle, men så är inte fallet för en stor del av jordens befolkning. Enligt en undersökning utförd 2011 av *Economist Intelligence Unit* lever, 37.6 procent av jordens befolkning fortfarande i auktoritära regimer och endast, 11.3 procent lever i fullt ut demokratiska samhällen (Democracy Index 2011). Att en regimförändring skall träda i kraft som ersätter det auktoritära styret med ett samhälle där fred, demokrati och mänskliga rättigheter får blomstra är för många människor en dröm och en samhällelig idealbild. Den arabiska våren¹, är ett tydligt exempel där kampen för fred och demokrati tagit plats på gator och torg och utgör en ny våg av demokratiseringsprocesser.

Situationen i Mellanöstern och Nordafrika har under kort tid förändrats drastiskt; regimer som på ytan verkade stabila och hade bra kontakter med omvärlden utsattes för ett sådant internt tryck att de kollapsade. Denna utveckling, som kom att kallas den arabiska våren, tog omvärlden med storm. Ingen analytiker eller forskare såg det komma, det folkliga uppror som kom att omfatta hela regionen kom från gräsrotterna (MSB 2011-08-29).

De flesta av historiens samhällsförändringar kan beskrivas utifrån metaforen att det börjar med ett frö som gro i marken. Inte sällan är det ett frö av missnöje med den rådande strukturen. Men frön blir inte till plantor utan sol och vatten och likadant är det med samhällsförändringar, de behöver ”näring” för att växa sig till liv. Regimförändringar i form av demokratisering faller, som professor Georg Sørensen uttrycker det, inte bara ner från himlen. Snarare är det så att demokrati skapas av sociala aktörer, det vill säga individer och grupper av individer som kämpar för det (Sørensen, 1993:29).

De aktörer som kämpar för förändringar i strukturen kan till exempel bestå av enskilda civila individer, folket som en organiserad massa, eller oppositionen till det rådande styret. Gemensamt är att de av någon anledning kämpar mot auktoritära regimer och för demokrati, då ofta i samband med krav på fred och mänskliga rättigheter.

Many people live in countries with governments that can be identified as dictatorships, or less harshly, authoritarian regimes. Usually, most of the people in those countries would like their oppressive regime to be replaced by a more democratic and free political system. But, how can this be achieved? (Sharp, 2009:1)

Den fråga som professor Gene Sharp ställer sig i citatet ovan är själva utgångspunkten till att analysera *hur* demokratiseringsprocesser äger eller har ägt rum runt om i världen.

¹ Den arabiska våren beskrivs som den våg av förändringar som skett i Mellanöstern och Nordafrika de senaste åren. Förändringen bottenar i en gräsrotsrörelse som inleddes i Tunisien 2010 och som kommit att sprida sig inom stora delar av regionen. Kampen började med att en orättvist behandlad grönsaksförsäljare sprängde sig själv utanför en myndighet och därav har protesterna handlat om att kräva förändring och kraftigt förbättrade levnadsvillkor för befolkningen (MSB 2011-08-29).

Till denna fråga kompletteras även angreppssättet, *varför* dessa processer framträder. Angreppssättet varför tar snarare sikte i själva utgångsläget för demokratiseringsprocessens tillblivelse. Insikterna från båda dessa angreppssätt gör det möjligt att få en större förståelse för processerna som helhet (Haerpfer mfl, 2009:4). Liknelsen med det frö som gro i marken föranleder att studieobjektet för denna uppsats riktar in sig på något som kan kallas en initieringsfas i kampen för att nå fred och demokrati i auktoritära regimer.

De två fall som skall analyseras i denna studie är demokratiseringsprocesserna i Jemen och Liberia. Förklaringen till varför just dessa processer valts ut som studieobjekt görs dels utifrån en teoretisk brist i den traditionella demokratiseringsforskningen och dels genom att Nobels fredspris 2011 synliggjort att kampen om fred och demokrati kan uttryckas genom ett folkligt fredligt deltagande. Den teoretiska bristen tar sin utgångspunkt i att den traditionella demokratiseringsteorin har fått kritik för att den ofta erkänner liberalisering som det första stadiet i demokratiseringsprocessen. Dessa fall är valda för att det ofta i den demokratiska utvecklingen snarare handlar om en fas som skulle förklaras genom initiering. Denna initieringsfas innefattar situationer där kraven ställs utifrån att ”folket” inte är nöjda med det rådande systemet och kräver en förändring. Tilldelningen av 2011 års fredspris till Alfred Nobels minne utgör den andra förklaringen till varför just dessa två fall valts ut som studieobjekt. Leymah Gbowee från Liberia och Tawakkol Karman från Jemen tilldelades tillsammans med Liberias nuvarande president Ellen Johnson Sirleaf fredspriset 2011 med motiveringen; “for their non-violent struggle for the safety of women and for women’s rights to full participation in peace-building work” (Press Release – The Nobel Peace Prize 2011). Demokratins frö som nämndes inledningsvis kan bland annat förklaras utifrån att en typ av folklig rörelse utgör själva initieringen till demokratiseringsprocessen. Avsikten i denna uppsats är därmed att analysera orsakerna till hur och varför demokratiseringsprocesserna i Jemen och Liberia inletts.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att *analysera den folkliga organiseringens påverkan på initieringen av demokratiseringsprocesserna i Jemen och Liberia*, med anledning av 2011 års tilldelning av Nobels fredspris. Det finns ett flertal teorier som förklarar hur samhällsförändringar uppkommer och realiseras. Tre teorier har valts ut för att försöka förklara fallen i denna studie: den traditionella demokratiseringsteorin, teorin om sociala rörelser och slutligen den feministiska teorin. Problemet som skall utredas är, hur de folkliga rörelsernas roll i initieringsfasen av demokratiseringsprocesserna i Jemen och Liberia teoretiskt kan förklaras. Kan initieringen av demokratiseringsprocesserna i Jemen och Liberia förklaras utifrån den traditionella demokratiseringsteorin, kan fallen snarare förklaras utifrån begreppet sociala rörelsernas kollektiva handlande, eller är det i själva verket så att det är kvinnornas specifika roll som kan förklara processerna?

Med utgångspunkt i de tre utvalda teorierna ämnar uppsatsen besvara följande *frågeställningar* inom ramen för respektive fall:

1. *Vilken typ av rörelse är det fråga om?*
2. *Vilka teorier kan förklara orsakerna till hur demokratiseringsprocesserna startat?*
3. *Varför fick dessa rörelser så stort genomslag?*

1.2 Metod och material

Med avsikt att teoretiskt förklara hur olika demokratiseringsprocesser ser ut, görs en jämförande kvalitativ studie av två fall där folklig organisering och påverkan haft väsentlig betydelse för processens tillblivelse och utveckling. Denna uppsats uppgift är att analysera skeendet fram till och med demokratiseringens transitionsfas, det vill säga övergångsfasen mellan två regimer, med särskild vikt på initieringen. De två utvalda fallen utgörs av demokratiseringsprocesserna i Jemen och Liberia. Förhoppningen med den jämförande studien är att öka den teoretiska förståelsen för folklig organisering och påverkan på demokratiseringsprocessen.

Jarl Backman menar att fallstudier ofta används inom den kvalitativa forskningen och att metoden är särskilt lämpad givet att studieobjekten är komplexa och svåra att förstå sig på. Förutsatt att den folkliga organiseringen med syfte att åstadkomma fred och demokrati i Jemen och Liberia kan förklaras som komplexa företeelser, ter sig fallstudien därmed vara en lämplig metod för denna uppsats.

Fallstudier anses vara särskilt tillämpliga i utvärderingar, där studieobjekten ofta är mycket komplexa. Man söker exempelvis förklara, förstå eller beskriva stora företeelser, organisationer eller system, som inte enkelt låter sig undersökas med annan metodik (Backman, 2008:55).

Studien är kvalitativ i den bemärkelsen att den noggrant studerar fallen utifrån den kontext dessa fall befinner sig i. Till stöd för valet att kvalitativt studera två fall i olika miljöer poängterar Alan Bryman. ”Att utföra kvalitativ forskning i mer än en miljö kan vara till hjälp när man vill förstå kontextens betydelse och hur denna påverkar beteenden och sätt att tänka” (Bryman, 2011:364). Valet av och avgränsningen till vilka fall som blir föremål för studien har gjorts dels utifrån hur materialtillgången ser ut, dels utifrån det faktum att fallen liknar varandra i och med att båda analysobjekten är sociala rörelser som tilldelats Nobels fredspris med samma motivering. Tack vare ett sådant internationellt erkännande är materialtillgången mer etablerad, även för en student utan geografisk anknytning till, eller möjlighet att besöka de fysiska platserna Jemen och Liberia.

För att öka förståelsen för hur den folkliga organiseringen för samt påverkan på den demokratiska utvecklingen ser ut, berör materialinsamlingen krav på både fred och demokrati då detta i praktiken är ett förhållande som är nära sammanknutet. Materialet som blir föremål för analys är i första hand inhämtat från Nobelföreläsningar och motiveringarna till denna typ av erkännande.

Som sekundärkällor används artiklar i både nationell och internationell media. Detta material blir i denna studie föremål för en kvalitativ textanalys utifrån det teoretiska analysverktyg som presenteras i kapitel 2.5.

1.3 Disposition

Efter detta inledande kapitel följer:

- *Teorier angående regimförändringar.* Detta kapitel presenterar begreppen demokrati och demokratisering, hur demokratiseringsprocessen generellt skisseras, vad som menas med kollektivt handlande genom sociala rörelser samt feminismens bidrag till att analysera och förstå hur kvinnor deltar i utvecklandet av fred och demokrati. Utifrån dessa teorier beskrivs avslutningsvis ett analysverktyg innehållande idealtyper som renodlar det tidigare teoretiska resonemangen. Detta verktyg skall användas för att förklara det folkliga deltagandet i demokratiseringsprocessen samt hur, varför och i vilken kontext detta deltagande organiseras.
- *Analys.* Detta kapitel är indelat i fallspecifika avsnitt där det dels ges en beskrivande bakgrund av vart och ett av fallen, dels en förklaring till hur och varför kraven på fred och demokrati initierats i Jemen respektive Liberia. I slutet av kapitlet följer en kortfattad översikt som ämnar svara på de idealtypiska frågorna från analysverktyget.
- *Resultat.* I denna del besvaras uppsatsens huvudsakliga frågeställningar och det nämns även kortfattat vilka samhällsliga konsekvenser dessa rörelser gett upphov till. Kapitlet avslutas med en kortfattad och överskådlig tabell där frågorna står i fokus för att teoretiskt förklara fallen.
- *Diskussion.* Den avslutande diskussionen hänvisar tillbaka till de teoretiska resonemangen i kapitel 2. Vidare belyser denna del vad som i analysen har framkommit som påvisar hur och varför initieringen till dessa demokratiseringsprocesser har ägt rum. Avslutningsvis sägs något om de lärdomar som har gjorts och vad som kan tänkas bli föremål för kommande studier.

2. TEORIER ANGÅENDE REGIMFÖRÄNDRINGAR

2.1 Mål eller medel

Lauri Karvonen skriver i boken *Demokratisering* om skillnaden mellan begreppen demokrati och demokratisering. Demokrati är att anse som ett tillstånd som karaktäriserar en stat eller ett samhälle och är själva målet i sig. Demokratisering, däremot är snarare ett medel eller en väg som författaren kallar det. Följaktligen handlar demokratisering om den process som leder fram till tillståndet och målet demokrati. Karvonen menar även att det är ogenomförbart att studera medlet utan att alls ägna sig åt målet (Karvonen, 1997:11).

När det kommer till uppgiften att definiera vad demokrati innebär, stöter den som letar omgående på olika beskrivningar. Den maximalistiska definitionen av demokrati går bredare och djupare än den minimalistiska och inbegriper hela samhället. Denna definition betraktas av somliga som en utopisk idealbild, på grund av att demokrati inte kan anses råda ”förrän alla samhällsliga relationer och sfärer – politiska, ekonomiska och sociala – är demokratiska” (Linde & Ekman, 2006:16). Enligt den maximalistiska definitionen menas med detta, att ett samhälle som inte är fullt ut socialt och ekonomiskt jämlikt, på inga villkor kan betraktas som demokratiskt. Eftersom sådan jämlikhet i realiteten kan uppfattas som omöjlig att uppnå, är det därmed i en analys minst sagt svårt att operationalisera denna definition. Den minimalistiska definitionen däremot är mer begränsad i sin form och koncentrerar sig till den ”politiska arenan, där demokratibegreppet knyts till ett mindre antal proceduriella komponenter” (Linde & Ekman, 2006:16). Komponenterna rör främst valprocedurer och är betydligt lättare att operationalisera för empiriska studier (Linde & Ekman, 2006:15f). Demokrati som mål står dock inte i fokus för denna uppsats. Istället ligger fokus på det folkliga deltagandet i kampen för att nå fred och demokrati.

2.2 Den traditionella demokratiseringsprocessen

För att förstå de för studien två utvalda rörelsernas roll i demokratiseringsprocesserna i Jemen och Liberia krävs en introducerande beskrivning av vad en demokratiseringsprocess generellt sett innebär. I denna uppsats väljs utgångspunkterna för vad demokratisering innebär utifrån Linde och Ekman's bok *Demokratiseringsprocesser – teoretiska ansatser och empiriska studier*. Linde och Ekman beskriver att demokratiseringsforskningen intresserar sig för och analyserar övergångar från icke-demokratiska styrelseformer till upprättandet av demokrati och vidare till hur denna demokratiska regim konsolideras (Linde & Ekman, 2006:13).

Linde och Ekman synliggör tre komponenter som utmärker hur demokratiseringsprocesser oftast genomförs enligt den traditionella demokratiseringsteorin, se figur 1 nedan. Den första komponenten är *liberalisering*, som innebär att det i en icke-demokratisk kontext sker en slags reform där det politiska förtrycket minskar och de civila fri- och rättigheterna ökar. En relevant fråga för analysen blir härmed; går det att skönja en kontextuell förändring? Komponent nummer två utgörs av en *transition*. Med transition menas en regimförändring på väg mot en annan typ av politisk regim än tidigare. Ofta beskrivs denna fas som en övergångsprocess eller intervallen mellan två olika politiska styrelsesätt. Viktigt att poängtera är att det inte nödvändigtvis är en linjär process, med en given början och ett givet slut. En liberaliseringsfas kan inledas utan att leda vidare till ett regelrätt regimskifte. Den tredje och sista komponenten är *konsolidering*, en stabiliseringsfas där den nya demokratiska regimen fördjupas och institutionaliseras samt där en förutsägbarhet gällande de politiska spelreglerna etableras (Linde & Ekman, 2006:14f, 24f).

Figur 1. Demokratiseringsfaser (idén hämtad från Linde & Ekman, 2006:14. Jmf Sørensen, 1993:42).

Den traditionella demokratiseringsforskningen har fått en hel del kritik för att den koncentrerat sig kring de två senaste faserna i processen, men att den inte i lika stor utsträckning har intresserat sig för hur själva processerna initierats eller uppkommit. En forskare som uppmärksammade detta fenomen var Dankwart A. Rustow (1970) som menade att forskningen koncentrerat sig kring att undersöka hur bevarandet av redan existerande demokratiers stabilitet kan förstås och förklaras. Rustow antog istället ett annat perspektiv och lyfte fram frågan; hur kommer ett demokratiskt system till stånd?

Dock var han precis som tidigare forskare fortfarande fokuserad på politiska eliter (Rustow, 1970:352), det vill säga de aktörer som innehar makten i landet samt dess motståndare.

Följande beskrivning görs av Linde och Ekman. ”På elitnivån befinner sig landets politiska, ekonomiska och sociala eliter, de högsta beslutsfattarna, ledarna och opinionsbildarna” (Linde & Ekman, 2006:34). Ofta har den traditionella demokratiseringsforskningen intresserat sig för de politiska eliterna, de institutionella förutsättningarna i samhället samt den omgivande strukturen och inte i samma utsträckning undersökt andra aktörers roller i övergångsprocessen.

I allmänhet har den rådande inställningen varit att transitionen från auktoritärt styre till demokrati först och främst är ett elitprojekt, och att medborgarna och det civila samhället endast spelar en marginell roll i denna process (Linde & Ekman, 2006:133).

Med anledning av det civila samhällets marginalisering är det av stor betydelse för denna studie att belysa en annan aspekt av processens tillblivelse än den som traditionellt sett skisseras. Georg Sørensen skriver i boken *Democracy and Democratization* om folklig mobilisering och organisation i kampen för demokrati. Enligt en del av demokratiseringslitteraturen ges intrycket att regimförändringar införs uppifrån, eller ”top-down”² av konkurrerande eliter på en foglig befolkning som är oartikulerade i politiska frågor. Sørensen menar, i motsats till detta, att det ofta handlar om att så kallat ”vanligt folk” tar stora risker för att distribuera propaganda mot auktoritära regimer och organisera illegala grupper eller i vissa fall göra direkta angrepp på maktcentra. Sørensen fortsätter att förklara att i vissa fall förenas olika grupper i samhället till en större enhet och identifierar sig som ”folket”. Enheten ”folket” ställer sedan krav på att upprätta demokrati och att avlägsna de gamla härskarna (Sørensen, 1993:57f).

The only characteristic of the transitions that paints a more optimistic picture is that the process of popular mobilization and organization in the struggles for democracy has reached higher levels than seen before, thereby making reversals to authoritarianism more difficult (Sørensen, 1993:61).

Detta resonemang utgör nästa fråga till analysen; införs förändringsprocessen ”top-down” av konkurrerande eliter? För att kunna förklara att enskilda medborgares eller massans roll faktiskt kan ha större betydelse än vad den traditionella synen erkänner belyser nästa avsnitt begreppet sociala rörelser som en förklaringsmodell.

² ”Top-down” syftar i denna uppsats på organisering, implementering eller kontroll från den styrande toppen och neråt på folket. Begreppet är vanligt förekommande i diskursen kring policyimplementering. Då tar ”top-down”strategin sikte på att genomförandet av politiken levereras med de utfall som de politiska beslutsfattarna har angett. Motsatsen utgörs av ”bottom-up”strategin som snarare erkänner och välkomnar utförarna av politiken (ofta benämnda som byråkrater) att anpassa och förändra de allmänt satta målen till exempelvis lokala omständigheter (Hague & Harrop, 2007:382).

2.3 Kollektivt handlande genom sociala rörelser

För att beskriva vad som menas med begreppet sociala rörelser, eller den mer använda engelska termen Social Movements, hänvisar jag här till sociologen Magnus Rings avhandling på temat; *Social rörelse – Begreppsbildning kring ett mångtydigt fenomen* (2007). Denna avhandling används för att den på ett tydligt och genomgripande sätt sammanfattar bredden inom forskningsfältet gällande Social Movements. Utifrån denna välgrundade sammanfattning utkristalliserar Ring en arbetsdefinition som följer;

En social rörelse är organiserade kollektiva handlingar i syfte att förändra eller bevara ett samhälleligt tillstånd utan att använda traditionella politiska metoder, som att agera genom ett politiskt parti. Dessa handlingar baseras på en kollektiv värdegrund, en kollektiv identitet, som i sin tur bygger på att rörelsen uppfattar sig som en del av en central social konflikt (Ring, 2007:58)

I den här definitionen ryms ett flertal begreppsdimensioner som Ring menar är viktiga för begreppets egenart och dess kulturella betydelse. Ring menar att beroende på i vilken kontext begreppet tillämpas är vissa dimensioner mer användbara eller betydelsefulla än andra. För denna studie skall således några av dessa dimensioner få bli vägledande för hur analysen skall operationaliseras. De dimensioner som Magnus Ring lyfter fram är, konfliktdimensionen, organisationsdimensionen, måldimensionen, dimensionen kollektiv identitet, dimensionen kollektiva värderingar, dimensionen som rör det kollektiva handlandet, dimensionen som rör samhälleliga tillstånd och dimensionen icketraditionella politiska metoder (Ring, 2007:61ff). Utifrån dessa väljs följande tre ut för att bli föremål för analys genom analysverktyget; konfliktdimensionen, måldimensionen samt dimensionen som rör samhälleliga tillstånd. Valet är gjort dels utifrån uppsatsens ramar med tanke på omfång och materialtillgång, dels utifrån vilka av Rings dimensioner som är relevanta för själva initieringsfasen av en demokratiseringsprocess. När det gäller den första utvalda konfliktdimensionen menar Magnus Ring att;

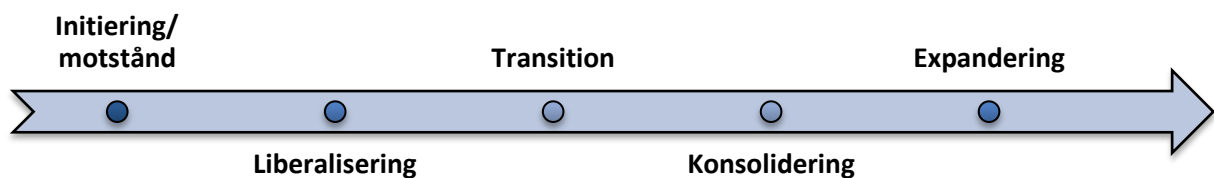
Sociala rörelser är uttryck för en särskild slags konflikt, en social reaktion på ett samhälleligt förhållande eller tillstånd. Reaktionerna kan vara olika. Det kan handla om att rörelsen gör motstånd emot förändringar, såväl som att rörelsen vill initiera förändring (Ring, 2007:63).

En konflikt av detta slag bottnar ofta i kulturella mönster, där olika aktörers värderingar eller normer om social kontroll inte är överensstämmande. Frågan som bör ställas i analysen blir därmed, finns det en social konflikt och i sådana fall vilken typ av konflikt? Vidare angående måldimensionen gäller enligt Ring att ”själva konflikten (t.ex. orättvisor) kan sägas motivera målen (t.ex. jämlikhet)” (Ring, 2007:65). Ring menar att för att förstå rörelsens handlande bör analysen även ta målsättningen i beaktande.

Målsättningen kan vara revolutionär i sitt utformande och vilja ”ersätta det rådande (samhälleliga) systemet med ett nytt” eller reformerande som ”snarast söker förändra rådande system” (Ring, 2007:65). Analysen får därmed uppgiften att ta reda på vilken typ av målsättning som föreligger i de två utvalda fallen. Är rörelsens målsättning att ersätta eller förändra det rådande systemet? När det gäller den sista dimensionen som rör det samhälleliga tillståndet menar Ring att denna dimension till viss del är förenad med dimensionerna som rör konflikter och mål.

Det samhälleliga tillståndet kan sägas utgöra grogrunden för både själva konflikten och de mål som rörelsen uppfattar som viktiga. Denna dimension hjälper oss att identifiera förhållanden som ger upphov till sociala rörelser och relaterar till de aktionsformer genom vilka vi känner igen dessa rörelser. [...] Det är också via denna dimension som vi kan finna kopplingar till exempelvis historiska kontexter (Ring, 2007:69f).

Rings uppfattning är att sociala rörelser ofta kan tolkas som reaktioner/effekter på det samhälleliga tillståndet, där exempelvis ett tillstånd av orättvisa i samhället blir själva orsaken till att sociala rörelser uppstår (Ring, 2007:70). Frågan för denna dimension blir, föreligger det ett samhälleligt tillstånd som kan tänkas vara orsaken till rörelsernas uppkomst och i sådana fall vilket tillstånd är det? För att knyta ihop ovanstående resonemang kring sociala rörelser med synen på demokratiseringsprocessen krävs en annan, utvidgad, figur än den som presenterades i föregående avsnitt. Enligt definitionen som tidigare nämndes inbegriper sociala rörelser ofta en konfliktdimension som i figuren nedan även uttrycks som fasen initiering/motstånd. Denna figur är hämtad från sitt engelska originalutförande skapat av Fredrico M. Rossi och Donatello della Porta från boken *Democratization*.

Figur 2. Demokratiseringsfaser, utökad (idén hämtad från Rossi & della Porta, 2009:179).

Figuren är vald dels för att poängtera initieringsfasens betydelse, dels för att ge plats för en fortsatt riktning efter konsolideringsfasen. Eftersom att det med demokrati menas att folket är de som innehar makten att styra landet, krävs det att demokratin ständigt utvidgas/expanderas för att svara upp mot och tillgodose folkets politiska krav. Inte sällan handlar det då om att fördjupa de demokratiska rättigheterna såsom yttrande- och föreningsfrihet. Expandingen handlar snarast om att konsolideringen aldrig blir ”färdig”, vilket bygger på en maximalistisk definition av demokrati. Figuren ovan inkorporerar som tidigare nämnts även den initieringsfas, som enligt denna modell kallas initiering/motstånd.

Det är denna fas som står i fokus för uppsatsens analys och som kan liknas vid det frö som senare får demokratiseringsprocessen att gro och blomstra. Författarna som utarbetat denna figur trycker på aspekten av att liberaliseringsfasen inte är den relativa starten. “Democratization as a process starts much earlier than transitology generally acknowledges” (Rossi & Porta, 2009:178).

2.4 Feminismens förklaring

I denna del av uppsatsen ligger fokuset på hur kvinnor organiserar sig och påverkar till en förändring i riktning från diktatur till demokrati. Professor Georgina Waylen lyfter fram vikten av könsrelationerna i transitionsforskningen, det vill säga vid studiet av övergångsfasen mellan två regimer.

A gendered analysis of democratization gives a fuller understanding of the processes involved and their impact on gendered relations, whereas the orthodox work on democratization simply cannot provide this, due to its limited definitions of democracy and virtual exclusion of those activities in which women play an important role (Waylen, 1994:352).

Waylen menar att aktiviteter där kvinnor spelar en framträdande roll sällan synliggörs i analyser av demokratisering och att det i och med det saknas en full förståelse för hur processerna ser ut. Givet att de två rörelser som studeras inom ramen för denna uppsats tilldelats Nobelpriset specifikt för sina insatser gällande kvinnors rättigheter, är feminismens kritik av den traditionella demokratiseringsforskningen relevant att ta hänsyn till i denna uppsats. Att därmed studera kvinnliga aktiviteter i demokratiseringsprocessen, för att beskriva hur kvinnlig organisering ser ut är uppgiften för den feministiska förklaringens del av analysen.

Feminism, as political ideology and social movement, represents a profound challenge to conventional ways of doing and understanding politics. Rather than seeing politics as an activity that takes place exclusively in the public sphere and involving political parties, feminists argue that we do politics in every sphere of our lives, even the private and personal (Charles, 2004:248).

Professorn tillika författaren Nickie Charles förklarar med stöd av citatet ovan att politik, enligt den feministiska förklaringen, inte enbart är utlämnat till den offentliga arenan och att själva agerandet av politik är en form av social rörelse.

För att vidare förstå feminismens bidrag till att förklara hur demokratiseringsprocesser sker, krävs en förförståelse för grunddragen i feminismen som ideologi och teori³. Huvudsyftet inom feministisk teori har alltid varit att rasera den myt som menar att kvinnors underordning skulle vara ett normalt eller naturligt tillstånd (Malnes & Midgaard, 2006:279).

Författaren Lena Gemzöe ger ett förslag till en definition av ordet feminist; ”en person som anser 1) att kvinnor är underordnade män och 2) att detta förhållande bör ändras” (Gemzöe, 2003:13; Se även Freedman, 2003:7). Vidare förklarar hon att det också går att förklara feminismen som en rörelse och att då en tredje punkt tillkommer, nämligen att aktivt handla i enlighet med de två första punkterna. Feminismen innebär därmed inte enbart politiska åsikter utan även en stark form av politisk aktivism (Gemzöe, 2003:23).

Nödvändigt vid introducerandet av feministisk teori och feministiska åsikter är att synliggöra distinktionen mellan särarts- kontra likhetsfeminism. Jane Freedman förklarar vad denna distinktion handlar om. ”[...] huruvida kvinnor skall kämpa för att bli lika män eller om de skall uppvärdera sin skillnad från män” (Freedman, 2003:17). Denna åtskillnad och fokusering på likhet respektive skillnad, kritiserar av en del feminister. Distinktionen kan vara förödande och skymma själva huvudsyftet, att stärka jämlikheten och alla individers lika rättigheter oavsett kön (Eduards, 2002:23).

För att ta ett steg bort från resonemanget kring feministisk teori rent generellt sett och koncentrera tankegångarna till hur feminismen kritiserar demokratiseringsforskningen, presenteras här ett bidrag från professor Georgina Waylen. Waylens kritik riktar sig främst till att enbart se demokrati som ett institutionellt arrangemang där demokratin i sig är målet och där utfallet av demokratin inte analyseras. Hennes kritik kan tolkas som att den vänder sig mot den minimalistiska definitionen som nämndes i kapitel 2.1 och därmed den förenklade bilden gällande studiet av demokrati.

³ Det finns ett flertal olika inriktningar inom feminismen och för en kortfattad förklaring av skillnaderna är Jane Freedmans sammanfattning av typologin vägledande. ”[...] **liberala feminister** inbegriper alla som propagerar för lika rättigheter för kvinnor inom den liberala statens ram. De menar att den teoretiska grund på vilken denna stat är byggd på är sund men att de rättigheter och privilegier som den ger måste utvidgas till kvinnor för att ge dem ett medborgarskap som är likvärdigt mäns. **Marxistiska och socialistiska** feminister kopplar ojämlikhet mellan könen och kvinnoförtryck till det kapitalistiska produktionssystemet och den arbetsdelning som är förenlig med detta system. **Radikalfeminister** ser mäns dominans av kvinnor som ett resultat av det patriarkala systemet, vilket är oberoende av alla andra sociala strukturer – det vill säga, det är inte en produkt av kapitalismen” (Freedman, 2003:12f).

Only if women were denied the vote, and perhaps not even then, would gender relations become relevant. This excludes an analysis of the outcomes of democratization in any terms other than simply narrow institutional democracy; and as will become clear, democratization at the institutional level does not necessarily entail a more even distribution of power in society, particularly with regard to gender. Clearly, a wider definition of democratization is needed (Waylen, 1994:333).

Utifrån denna kritik har hon även utformat en typ av analysram där kvinnors organisering står i fokus för att synliggöra genusrelationer i demokratiseringsforskningen. Denna ram innefattar ett antal frågor som rör kvinnors organisering och vilket utrymme det finns för kvinnor att påverka och ställa krav på en demokratisk utveckling. De frågor som ställs och som även blir föremål för analys i denna studie är; varför, med vilka motiv och hur kvinnor organiserar sig? Samt vilket utrymme det finns för kvinnor att göra sina röster hörda, det vill säga kontextberoendet?

Författaren Pamela Paxton skriver i boken *Democratization* om kvinnor och demokratiseringsrörelser. Hon lyfter bland annat fram exempel genom historien där *Mothers of the Plaza de Mayo*⁴ i Argentina får illustrera exempel på kvinnlig organisering i kampen för demokrati och mänskliga rättigheter. Paxton menar att det finns två viktiga poänger i kvinnlig aktivism rent generellt sett. Den första poängen uppstår genom kvinnors faktiska exkludering från det politiska spelrummet, alltså en återknytning till Waylens fråga om kontext. Denna exkludering gör det möjligt att mobilisera mer precisa och unika aktiviteter när den kvinnliga aktivismen överlag annars redan är undertryckt. Den andra poängen består i att använda just styrkan av det kvinnliga könet i kampen om demokratiska principer (Paxton, 2009:154). Kanske kan det vara så att motiven och hur man organiserar sig ger svar på denna typ av styrkeförhållande? Dessa två poänger är nu ämnade att bli föremål för analys genom analysverktyget i nästa avsnitt. Därmed blir den tredje frågan för analysen följande; lyfts det kvinnliga könet som en styrka i processen?

⁴ Kallas på svenska för **de galna mödrarna** och består av mödrar till de som försvann under militärdiktaturen 1976-1983. ”De galna mödrarnas manifestation har blivit en internationell symbol för de mänskliga rättigheterna och för kampen mot förtryck och statsterror” (Nilsson, 2006-01-24).

2.5 Analysverktyg

Att gå från teoretiska förklaringar till empirisk analys kräver någon form av operationalisering. I denna uppsats används kvalitativ textanalys för att systematisera och klassificera innehållet i det givna textmaterialet. Esaiasson m.fl. (2012:210) menar att klassificerande analyser ofta använder sig av idealtyper som analytiska redskap.

I denna uppsats är idealtyper konstruerade som en referensram, renodlade utifrån den tidigare teoretiska beskrivningen av demokratiseringsprocessens tillblivelse. Idealtyper fungerar enligt Bergström och Boréus (2005) som ett raster att lägga över den text som skall analyseras, för att sortera olika formuleringar i texten i något av de teoretiska ”facken” som valts ut. Att konstruera idealtyper innebär att välja ut och renodla de idéer som är relevanta för att kunna besvara uppsatsens frågeställningar (Bergström & Boréus, 2005:159f). Esaiasson m.fl. (2012) skriver i *Metodpraktikan* följande angående idealtyper;

Idealtyperna syftar till att förtydliga viktiga egenskaper hos det aktuella fenomenet. De utgör en renodling av vissa bestämda element av verkligheten; en förenklad beskrivning som dock inte är en förfalskning. Vad är typiskt för det fenomen som undersöks? (Esaiasson m.fl., 2012:139f).

Följande analysverktyg är alltså tänkt att ställa frågor till textmaterialet som är föremål för analys i nästa kapitel. Fenomenet som skall förklaras utgörs av de två fallen av demokratiseringsprocesser i Jemen samt Liberia. Frågan som ställs vid en idealtypsanalys är i vilken utsträckning fenomenet liknar den renodlade idealtypen? (Esaiasson m.fl. 2012:140). Esaiassons citat nedan blir därmed vägledande för hur analysen ska gå till.

Genom att jämföra det verkliga samhällsfenomen som intresserar oss med en renodlad idealtyp kan kännetecknande drag hos det verkliga samhällsfenomenet fångas in – i vilken utsträckning liknar den observerade verkligheten den typiserade abstraktionen? (Esaiasson, 2012:141)

Att operationalisera den frågan specifikt för denna studie utmynnar i följande frågor; vilken eller vilka teorier kan förklara vad de två utvalda processerna är fall av? Det vill säga, har vi i dessa två fall att göra med traditionella demokratiseringsprocesser, kollektivt handlande genom sociala rörelser eller är det just den kvinnliga organiseringen som kan förklara dessa fall?

Figur 3. Analysverktyg som operationaliserar det teoretiska resonemangen till den empiriska analysen.

3. ANALYS

I detta kapitel skall materialet angående de två fallen, demokratiseringsprocesserna i Jemen och Liberia, bli föremål för analys. Kapitlet är indelat i fallspecifika avsnitt där det dels ges en beskrivande bakgrund av fallet dels en förklaring till hur och varför kraven på fred och demokrati initierats i Jemen respektive Liberia. Avsnittsindelningen är vald för att matcha den ökade förståelse för processerna som Sharp och Haerpfer lyfte fram tidigare i inledningen. I slutet av kapitlet följer en kortfattad översikt som ämnar svara på följande idealtypiska frågor från analysverktyget:

Går det att skönja en kontextuell förändring?

Införs denna förändringsprocess ”top-down” av konkurrerande eliter?

Finns det en social konflikt och i sådana fall vilken typ av konflikt?

Är rörelsens målsättning att ersätta eller förändra det rådande systemet?

Föreligger det ett samhälleligt tillstånd som kan tänkas vara orsaken till rörelsens uppkomst och i sådana fall vilket tillstånd är det?

Varför, med vilka motiv och hur organiserar sig dessa kvinnor?

Vilket utrymme finns det för kvinnor att göra sina röster hörda?

Lyfts det kvinnliga könet som en styrka i processen?

Som inledning till de två fallen görs här en hänvisning till de tal som hölls på ceremonin när 2011 års fredspris delades ut till Alfred Nobels minne. Norska Nobelkommitténs ordförande Thorbjørn Jagland förtydligade vikten av det arbete som inneburit att Leymah Gbowee, Tawakkol Karman samt Liberias nuvarande president Ellen Johnson Sirleaf erhållit fredspriset. ”We cannot achieve democracy and lasting peace in the world unless women acquire the same opportunities as men to influence developments at all levels of society” (Presentation Speech – The Nobel Peace Prize 2011).

3.1 Jemen

3.1.1 Bakgrund

Att beskriva Jemens demokratiska position är en komplex uppgift. Landet har en demokratiskt vald lagstiftande församling och presidenten utser i sin tur den rådgivande församlingen. I Jemen föreligger kvinnlig rösträtt och en begränsad andel kvinnliga representanter förekommer i regeringen och parlamentet. Även en viss form av föreningsfrihet råder.

Samtidigt som dessa minimalistiska krav på demokrati föreligger saknas en mer utbredd jämlikhet vad gäller levnadsstandard i form av social och ekonomisk trygghet. Jemen är rankat som ett av ”de minst utvecklade länderna” och är fattigast i hela Mellanöstern. Regeringspartiet, General People’s Congress (GPC) med dåvarande president Ali Abdullah Saleh i spetsen, satt vid tiden för demonstrationerna på Change Square på 238 mandat av 301 möjliga i representanthuset. Sedan den 22 februari 2012 har dock president Saleh efter 33 år vid makten ersatts av president Abd-Rabbu Mansour Hadi, även han tillhörande partiet GPC (Utrikesdepartementet, Jemen. 2012-07-02).

Bakgrunden till oroligheterna i Jemen är av mist sagt komplicerad art. Jemens moderna historia är präglad av inre konflikter och oppositionsmotsättningar. Landet var under lång tid uppdelat i Nord- respektive Sydjemen, men den 22 maj 1990 bildades den enade staten Republic of Yemen (ROY). Stridigheterna var dock inte över för att landet formellt sett hade enats, utan redan 1994 bröt ett regelrätt inbördeskrig ut mellan ledarna från de forna grannrepublikerna. Konflikterna fortsatte och det formella enandet verkade sakna informell förankring. Historiskt är det framförallt tre interna konflikter som präglat Jemens politiska läge. I norr strider sedan 2004, med ökad militär strid sedan 2009, shiitiska Houthirebeller mot jemenitiska regeringsstyrkor. I södra Jemen pågår fortsatta stridigheter med den ”södra rörelsen” för självständighet och tillbaka till en uppdelning av Nord- och Sydjemen. Den tredje konflikten utgörs av de senaste upptrappade stridigheterna mot al Qaida, framförallt i södra och centrala Jemen (Sveriges ambassad, 2012-04-22).

Oppositionsmotsättningar och inhemska konflikter är således vardag i Jemen. Ett antal olika rörelser är missnöjda med landets politiska läge och president Salehs politik. När en konstitutionsförändring sedan föreslogs som innebar att makten skulle stanna hos Saleh och hans familj, tröttnade folket på situationen och organiserade sig för att avsätta presidenten. Protesterna på torget i huvudstaden Sana var en typ av motreaktion mot förslaget om en omfattande konstitutionsförändring.

I början av 2011 föreslog Jemens regering ändringar i konstitutionen, som skulle ge landets mångårige president, Ali Abdullah Saleh, möjlighet att sitta kvar vid makten för obegränsad tid framåt och därefter eventuellt lämna över till sina söner. Förslaget väckte omedelbart häftiga protester och studenter, samhällsaktivister och andra samlades för att delta i en fredlig jättedemonstration i huvudstaden Sana’a den 22 januari. Nästa dag förekom ytterligare protester, sedan polisen hade gripit Tawakkol Karman, ordförande i föreningen ”Kvinnliga journalister utan kedjor”. Säkerhetsstyrkorna svarade med våld. Därefter började massprotester i huvudstaden och i andra städer (Amnesty International).

Trots förutsättningar som dessa, eller kanske snarare på grund av denna situation, finns det eldsjälar som kämpar för demokratins utveckling och som gör sig själva till språkrör för kollektivt handlande såsom händelserna på torget i huvudstaden Sana. Tawakkol Karmans rörelse föddes ur ett missnöje och med en ambition om en samhällelig förändring.

3.1.2 Varför kraven på fred och demokrati initieras i Jemen

Tawakkol Karman som en av förgrundsgestalterna på torget i Sana kämpar, med livet som insats, för att Jemen skall vara ett land där fred och demokrati råder och där mänskliga rättigheter efterlevs och gör det möjligt för människor att leva som fria självständiga individer.

Ett samhälleligt tillstånd där korruption, tyranni, systematisk arbetslöshet och fattigdom är vanligt förekommande är inte sällan en grogrund för rörelser som påvisar sociala samt ekonomiska orättvisor och kräver förändring. Någonstans i något skede tröttnar således befolkningen på exkludering, förtryck och utnyttjande och samlar sig i massor för att få till ett skifte i maktutövningen. Ett sådant tillstånd är vad Tawakkol Karman beskriver om situationen i hennes hemland. Men Karman ser inte enbart problemen i Jemen som sitt uppdrag utan gör sig allt som oftast till talesperson för hela det arabiska folket.

The Arab people who are revolting in a peaceful and civilized manner have, for so many decades, been oppressed and suppressed by the regimes of authoritarian tyrants who have indulged themselves deeply in corruption and in looting the wealth of their people. They have gone too far in depriving their people of freedom and of the natural right to a dignified life. They have gone too far in depriving them of the right to participate in the management of their personal affairs and the affairs of their communities. These regimes have totally disregarded the Arab people as a people with a legitimate human existence, and have let poverty and unemployment flourish among them in order to secure that the rulers and their family members after them will have full control over the people (Tawakkol Karman – Nobel Lecture 2011-12-10).

Även om Karmans krav på en demokratisk utveckling i mångt och mycket handlar om ett förverkligande av de mänskliga rättigheterna för hela det arabiska folket, har hon ändå vissa kärnfrågor hon brinner för. Av särskild vikt verkar det enligt Karman vara att kräva yttrande- och pressfrihet och denna hjärtefråga har fått henne att bilda kvinnoorganisationen Women Journalists Without Chains (WJWC).

Motivet för organisationen WJWC är att få stopp på de över 1300 rapporterade fall av övergrepp på journalister som utförts i landet. På frågan varför dessa kvinnor organiserar sig har Tawakkol Karman ett tydligt svar.

”Our motto was freedom of expression first of all” och för att lyckas med detta mål etablerade hon och hennes kollegor ett ”Freedom Square”⁵ i huvudstaden Sana. Hit uppmanade hon sedan folket att ansluta sig och protestera regelbundet varje tisdag tills de fått sina krav uppfylla i sin helhet (Documentary – The Nobel Peace Prize 2011. Tid: 19.57).

Karman skriver i ett brev från organisationen WJWC om terrorism och det politiska läget i Jemen. Hon skriver att hon i en intervju fick frågan om möjligheten för kvinnor att engagera sig i terrorism och möjligheten för kvinnor att kämpa mot terrorism.

My answer was that women have more opportunities in challenging extremism and terrorism than men due to woman's nature in having patience, containing others, hating killing and bloodshed and - more importantly - women have tremendous feelings of love and sacrifice towards their husbands, children, and communities that is enough to enhance the attitude of coexistence, respect, trust, and listening to the other (Tawakkol Karman – Letter WJWC).

Trots att ovan nämnda citat lyfter fram skillnader mellan typiskt manliga och kvinnliga kvalitéer, utgörs Tawakkol Karmans största fokus av ett realiserande av de mänskliga rättigheterna, där kön inte är ledordet men där jämlikhet borde vara en självklarhet.

I have always believed that human civilization is the fruit of the effort of both women and men. So, when women are treated unjustly and are deprived of their natural right in this process, all social deficiencies and cultural illnesses will be unfolded, and in the end the whole community, men and women, will suffer. The solution to women's issues can only be achieved in a free and democratic society in which human energy is liberated, the energy of both women and men together. Our civilization is called human civilization and is not attributed only to men or women (Tawakkol Karman – Nobel Lecture 2011-12-10).

3.1.3 Hur den folkliga organiseringen påverkar förverkligandet av demokratiseringsprocessen i Jemen

År 2011 var [Tawakkol Karman] en av ledarna för demonstrationerna på Change Square i Sana. Hon fängslades och utsattes för allvarliga hot, men ingenting hindrade henne. Dag ut och dag in har hon kämpat mot president Ali Abdullah Saleh och för demokrati, kvinnors rättigheter och tolerans. Hon förespråkar förståelse mellan shia och sunni och mellan islam och andra religioner (Presentation Speech – The Nobel Peace Prize 2011, Egen översättning).

Karman talar själv i sin Nobelföreläsning om en revolution och förtydligar att det är en revolution med ett fredligt uppsåt. Hon utgår i sitt agerande utifrån ickevåldsprincipen och ser sina förebilder Mahatma Gandhi, Nelson Mandela och Martin Luther King som inspiratörer till sin rörelse. Tawakkol Karman ger i sin Nobelföreläsning en särskild hyllning till en av sina förebilder och säger; ”What Martin Luther King called ”the art of living in harmony” is the most important art we need to master today” (Tawakkol Karman – Nobel Lecture 2011-12-10).

⁵ Detta torg har senare kommit att kallas för Change Square, se exempelvis: BBC News 1, 2011-10-07

Den unga befolkningen, som till största del utgör den rörelse vilken hon är frontfigur för, efterfrågar en fredlig förändring med målet att medborgarna skall ges rättssäkra förutsättningar att leva fria och värdiga liv.

This revolution will soon complete its first year since the moment it was launched as a peaceful and popular revolution of the youth, with one demand: peaceful change and the pursuit of free and dignified life in a democratic and civil state governed by the rule of law (Tawakkol Karman – Nobel Lecture 2011-12-10).

Tawakool Karmans revolutionistiska rörelse löd under en slogan adresserad till president Saleh, hans korrupta familj och hans korrupta administration. ”Leave before you are made to leave” var budskapet (Documentary – The Nobel Peace Prize 2011. Tid: 21.37). Denna förklaring till hur kraven på förändring ser ut kan kopplas tillbaka till den fråga som professor Gene Sharp ställde i inledningen, nämligen hur en förändring kan uppnås som ersätter den förtryckande regimen till ett mer demokratiskt politiskt system. En slående slogan var ett av de verktyg som blev kraftfullt på Change Square i Sana.

Gällande organiseringen av den rörelse som Tawakkol Karman har kämpat inom verkar inte kön vara av särskilt stor betydelse. Snarare är det gränsöverskridning som är kännetecknet för denna kamp, där den stora massan samlats för att kräva fred och en demokratisk utveckling av landets politiska system. Karman och hennes rörelse har förenat folk med vitt skilda bakgrunder såväl religiösa som kulturella, män och kvinnor, men med samma politiska målsättning – en 100 procent fredlig förändring i Jemen.

Med anledning av den stora massans mobilisering och att ett enat folk ställer krav på förändring, görs här en återkoppling till Georg Sørensens resonemang i kapitel 2.2. Sørensen menade att det ”vanliga folket” tar stora risker för att utföra direkta angrepp på maktcentra, detta är just vad Tawakkol Karman och hennes rörelse genomfört. Karman tar i sin Nobelföreläsning upp just det enade fredliga folket som en styrka i processen, men trots hennes fredliga uppsåt fängslades hon utan vetskap om varför eller motivet till arresteringen och med tron att inte komma levande ut ur fängelset (Documentary – The Nobel Peace Prize 2011. Tid: 21.57).

Millions of Yemeni women and men, children, young and old took to the streets in eighteen provinces demanding their right to freedom, justice and dignity, using non-violent but effective means to achieve their demands. We were able to efficiently and effectively maintain a peaceful revolution in spite of the fact that this great nation has more than seventy million firearms of various types. Here lies the philosophy of the revolution, which persuaded millions of people to leave their weapons at home and join the peaceful march against the state’s machine of murder and violence, just with flowers and bare breasts, and filled with dreams, love and peace (Tawakkol Karman – Nobel Lecture 2011-12-10).

Även om kampen för fred och demokrati i Jemen i största allmänhet utgörs av konceptet den breda massans enade kamp, är det när det gäller organiseringen för WJWC just kvinnliga journalister som sluter sig samman och kräver rätten till yttrande- och pressfrihet.

För att påvisa vilket stöd och vilka uppoffringar kvinnor bidragit med under den revolution som tagit form i Jemen, låter jag Tawakkol Karmans slutstycke i Nobelföreläsningen få vara vägledande när det gäller det kontextuella läget för kvinnor i arabvärlden.

Finally, I ponder myself standing here before you, in this moment, which every man and woman aspires to reach because of the recognition and appreciation it contains. As I do so, I see the great number of Arab women, without whose hard struggles and quest to win their rights in a society dominated by the supremacy of men I wouldn't be here. This supremacy has caused a lot of injustice to both men and women. To all those women, whom history and the severity of ruling systems have made unseen, to all women who made sacrifices for the sake of a healthy society with just relationships between women and men, to all those women who are still stumbling on the path of freedom in countries with no social justice or equal opportunities, to all of them I say: thank you ... this day wouldn't have come true without you (Tawakkol Karman – Nobel Lecture 2011-12-10).

Detta tack från Tawakkol Karman avslutar beskrivningen av fallet Jemen och leder analysen vidare till ännu en kämpa för fred och demokratisk utveckling. I citatet ovan tackar Tawakkol Karman alla de kvinnor som stakar sig fram på vägen mot frihet i länder där det saknas social rättvisa och jämställdhet. På denna väg kämpade 2003 en kvinna som var övertygad om att en förändring av läget för Liberias kvinnor var både nödvändig och möjlig.

3.2 Liberia

3.2.1 Bakgrund

Liberias politiska ledning består från och med 2005 av Afrikas första demokratiskt valda kvinnliga president, Ellen Johnson Sirleaf. Kraven på presidenten är stora, särskilt då fattigdomen är en av de mest utbredda i världen och statskulden är enorm. Regeringen driver en reforminriktad politik där syftet är att öka transparensen i de offentliga finanserna. Liberia är ett land som under lång tid härjats av inbördeskrig och statskupper. Med olika medel, i form av internationella påtryckningar och medlingsinsatser, slöts 2003 ett fredsavtal mellan Liberias regering och olika rebellrörelser och politiska partier. Den dåvarande presidenten Charles Taylor, vars regim gjort sig skyldig till otaliga brott mot de mänskliga rättigheterna, lämnade Liberia som en del av fredsuppgörelsen (Utrikesdepartementet, Liberia. 2012-07-02). Påtryckningar för att förändrade de samhällsliga strukturerna kan se olika ut. Leymah Gbowee och hennes rörelse använde sig av sin kvinnliga utsatthet och sårbarhet för att kräva fredsförhandlingar.

I april 2003 bestämde sig sju kvinnor – med Leymah Gbowee i spetsen – för att det var nog. [...] Liberias kvinnor var trötta. Trötta på att tvingas skicka ut sina söner i krig, trötta på våldtäkter och på att vara krigsleksaker för drogpåverkade krigare. Kvinnorna var strategiska. Utan att darra på manschetten sökte de upp diktatorer och krigsherrar och krävde ett fredsavtal (Kjöllér, 2011-12-14).

Kraven på en kontextuell förändring i Liberia får sin förklaring i den politiska situation som föreligger i landet. Kortfattat ser bakgrunden till förändringen ut som följer. Det inbördeskrig som rasade i Liberia från 1989 och framåt där ca 150 000 människor beräknas ha mist sitt liv, avslutades 1997 med en fredsprocess där fria val hölls som mynnade ut i att den forne rebelledaren Charles Taylor tillträdde som president. Regeringen och oppositionen kunde inte komma överens i grundläggande frågor rörande landets politiska styrning och istället för försoning som FN hoppats på fortsatte Taylor och hans administration med vanstyre och systematiska övergrepp av de mänskliga rättigheterna. Omständigheterna i landet gav upphov till nya stridigheter och olika rebellrörelser uppstod med mål att störta Taylor (Prop 2005/06:67).

Kriget i landet har starka regionala kopplingar och den inhemska osäkerheten har även skapat negativa effekter för hela Mano Riverunionen (Guinea, Liberia och Sierra Leone) samt Elfenbenskusten. Under första halvåret 2003 trappades stridigheterna upp och rebellgrupperna *Liberians United for Reconciliation and Democracy* (LURD) och *Movement for Democracy in Liberia* (MODEL) tog kontrollen över cirka 60 procent av landet samt hotade att inta huvudstaden Monrovia. Med detta som utgångspunkt gick regeringen i början av juni 2003 med på att fredsförhandla med rebellgrupperna och den politiska oppositionen. Förhandlingarna hölls i Ghanas huvudstad Accra, under ledning av ordföranden för den västafrikanska samarbetsorganisationen *Economic Community Of West African States* (ECOWAS). Rebellgrupperna har således varit medverkande aktörer i fredsförhandlingarna och där krävt Taylors avgång till förmån för en demokratiskt vald president som vill få slut på oroligheterna i landet, vilket gör dessa grupper till en viktig del i förändringens förfarande (Prop 2005/06:67).

Trots avtalet⁶ som slöts den 17 juni fortsatte stridigheterna i flera områden, men den 11 augusti 2003 lämnade slutligen president Taylor landet efter starka påtryckningar från det internationella samfundet.

⁶ För avtalets fullständiga innehåll se, Agreement on Ceasefire and Cessation of Hostilities

En vecka senare den 18 augusti slöts ett nytt fredsavtal⁷ mellan parterna som förklarade kriget avslutat och i och med detta fick en övergångsregering uppgift att leda landet fram till de allmänna valen 2005 när Ellen Johnson Sirleaf blev vald till Afrikas första kvinnliga president (Prop 2005/06:67).

3.2.2 Varför kraven på fred och demokrati initierats i Liberia

Gbowee säger i Nobelpris-dokumentären ” We are tired of war. We are tired of running. We are tired of our children being raped” (Documentary – The Nobel Peace Prize 2011. Tid: 06.12). Detta är orsaken till varför rörelsen samlats och valt att påpeka den situation som de liberiska kvinnorna befinner sig i. Gällande inhemska konflikter, förekommer som tidigare nämnts, även olika typer av rebellgrupper som vill störta president Taylor och ta sig an den politiska makten. För att knyta tillbaka till det teoretiska resonemanget om måldimensionen som sociologen Magnus Ring skildrade i kapitel 2.3, motiverar konflikterna i Liberia målen som Gbowee och hennes rörelse ställer upp. Orättvisorna i form av krigstillstånd, förföljelse, sexuellt utnyttjande och militär tvångsrekrytering av barn är motivet till hennes mål nämligen, fred i Liberia nu!

Att 14 år av konflikter och stridigheter sätter sina spår hos medborgarna och att somliga till slut får nog, är utgångspunkten för Gbowees rörelse och de krav kvinnorna gemensamt ställer. Gbowee säger själv i sin Nobelföreläsning att målet eller den gemensamma agendan för den rörelse hon varit med och drivit hela tiden har varit att, förändra det krigstillstånd som råder och försätta Liberia i fred, nu! Orsaken till rörelsens uppkomst kan därmed förklaras av att ett antal av Liberias medborgare tröttnat på tystnad, diktatorer, övergrepp och beväpnade soldater och därmed tagit makten i egna händer. Kravet på samhällelig förändring är det som förenat Gbowee och hennes fredskämpar i denna rörelse. Det är den starka längtan om fred och demokrati samt övertygelsen om att ett annat tillstånd är möjligt, som fått dem att orka kämpa under förutsättningar som tidigare enbart skrämt folket till tystnad (Leymah Gbowee – Nobel Lecture 2011-12-10). När det gäller kvinnors situation i landet ger utrikesdepartementets promemoria om utvecklingsarbetet med Liberia en talande beskrivning om läget.

Könsrelaterat våld är ett stort problem i hela Liberia. I en WHO-studie (2005) beräknas cirka 90 % av kvinnorna ha varit utsatta för våld och/eller könsrelaterat våld, varav ca 75 % uppges ha blivit våldtagna (Utrikesdepartementet, Promemoria 2008-11-27. Sid 11).

⁷ För avtalets fullständiga innehåll se, Comprehensive Peace Agreement

Ett sådant tillstånd som beskrivs ovan är en av anledningarna som gjort att Gbowees kampanj fått så stort genomslag. Kvinnorna tröttnade helt enkelt på att vara offer för mäns våld och kräver fred och kroppslig autonomi.

I en intervju som organisationen Kvinna till Kvinna, har gjort med Zeor Baynard, generalsekreteraren för Association of Female Liberian Lawyers, ges följande beskrivning angående kvinnors möjligheter att göra sina röster hörda.

– Våra möjligheter att befria kvinnor från de olika kulturella normer som har hindrat dem från att tala högt om problem har ökat. Vi har kunnat förespråka förebyggande åtgärder och lagstiftning som främjar respekten för kvinnors rättigheter, säger Zeor Baynard (Rönnergren, 2010-09-16).

Vidare förklarar Baynard för journalisten Jenny Rönnergren hur läget rörande jämställdhet i offentligheten ser ut i Liberia. Tillvaron för kvinnorna i Liberia har i stor utsträckning förändrats under de senaste tio åren. Numera söker sig även kvinnor till positioner som tidigare endast var reserverade för män. Detta innebär dels att kvinnor tar plats i den nationella säkerhetsapparaten, flera sitter exempelvis i regeringen, dels innebär det att kvinnor blivit mer företagsamma. Mest betydelsefullt är kanske att 2005 års demokratiskt valda president i Liberia är en kvinna (Rönnergren, 2010-09-16).

3.2.3 Hur den folkliga organiseringen påverkar förverkligandet av demokratiseringsprocessen i Liberia

I en intervju utförd av BBC News uppger Gbowee följande, "In 2003, it was very difficult. We had lived with 14 years of conflict. A group of us, women, decided to take action for peace - including picketing, fasting and praying" (BBC News 2, 2011-10-07). Vidare skriver BBC om målet med aktionerna, att få bort president Taylor från makten och få slut på de långa väpnade konflikterna.

När det gäller Gbowees kampanj för att förändra tillståndet i landet, är rörelsen i första hand att anse som en gräsrotsrörelse som startade med ett fåtal kvinnor och i princip inga ekonomiska resurser men däremot med en stark gemensam övertygelse.

Early 2003, seven of us women gathered in a makeshift office / conference room to discuss the Liberian civil war and the fast approaching war on the capital Monrovia. Armed with nothing but our conviction and \$10 United States dollars, the Women of Liberia Mass Action for Peace Campaign was born (Leymah Gbowee – Nobel Lecture 2011-12-10).

Ett frö av förändring var därmed sått och nu gällde det att tillföra näring för att få möjlighet att skörda frukterna från förändringsprocessen.

Dagens Nyheter skriver i sin artikel, *Protestsångerna tvingade fram fred*, om Gbowees motiv att förbättra förutsättningarna för kvinnorna i Liberia och nå de mål som rörelsen strävar emot, att få stopp på krig, sexuellt utnyttjande och förföljelse.

Sexbarnsmodern Gbowee lyckades efter hand mobilisera stora delar av Monroviás kristna och muslimska kvinnor. Samlingarna växte till tusentals, och de symboliskt vitklädda kvinnorna genomförde allt fler protester – alltid fredliga – mot kriget (Bolling, 2011-10-07).

Att svara på frågan hur kvinnor organiserar sig kan leda till ett antal olika förklaringar. Gbowee säger i intervjun gjord med anledning av Nobels fredspris att det är viktigt att bygga broar över de olika olikheter som under krigsåren varit det som skilt kvinnorna åt. Det gäller att förena sig, många tillsammans, det menar Gbowee är styrkan i och framgången för hennes rörelse. Gene Sharps fråga från inledningen, får jag enligt nedanstående exempel anledning att komma tillbaka till. Sharps undran om hur en förändring kan uppnås som ersätter den förtyckande regimen till ett mer demokratiskt politiskt system, får en form av svar i Gbowees citerade text nedan.

If you want to build peace, you cannot reinforce or continue to enforce those things that people use to divide your communities. In Liberia, ethnicity, social class and status and religion were some of the common things that people use during the war to either get at or get rid of. When we got together as women we felt, "let's break down all of those barriers". First bring the Christian, the Muslim women together. Bring all of the different ethnic group together, and then use our experiences as women as a rallying, mobilizing point. [...] Because we had come to that place where Liberia was bigger than any warring group's ambition and what they intended to do with the country. So once you want to do peace if you intend to do peace you cannot, you have to incorporate everyone in whatever you're doing. And I think that has contributed to our success but it's also contributed to some of the things that we see women do in different communities and I think if we keep it up, we're going help in the reconciliation process of Liberia in a big way (Interview, 2011-12-09. Tid: 12.00).

Att inkorporera alla i förändringsprocessen och förena tidigare skiljaktiga grupper är det som Gbowee ser som succén med hennes rörelse. Skall de ställas krav på ett nytt politiskt styre handlar det enligt henne om att mobilisera kraften hos den stora massan. Att Liberia som enat och fungerande land, kom att betyda mer än de olika stridiga gruppernas ambitioner, är att anse som en viktig vändpunkt för fredsutvecklingen i Liberia.

Ytterligare ett svar på hur dessa kvinnor organiserar sig utgörs av att Leymah Gbowee är verkställande direktör för organisationen The Women Peace and Security Network Africa (WIPSEN-Africa). Denna organisation har som uppdrag att: arbeta för att integrera kvinnor i freds- och säkerhetsarbetet, genom att förbättra kvinnors ledarskapskapacitet och att främja konstruktiva och innovativa samarbetsmetoder. Metoderna kännetecknas av ickevåldsförändring, fredsskapande och mänsklig säkerhet i Afrika (Wipsen-Africa).

Hennes kamp för kvinnors deltagande och politiska plats i samhället tar sig således uttryck genom olika nätverk och plattformar.

Leymah Gbowees främsta prestation i kampen var att hon under tiden för aktionerna lyckades samla tusentals kvinnor tillsammans för att protestera i huvudstaden Monrovia. Aktionerna bidrog i en förlängning till att avsätta president Taylor som sedan ställdes inför rätta, för brott mot de mänskliga rättigheterna (BBC News, 2011-10-07). Inget annat statsöverhuvud sedan andra världskriget har dömts och fällts i en internationell domstol. Men den 30 juni 2012 fastställdes domen till 50 års fängelse för krigsbrott. ”Domstolen har fastslagit att Taylor, i egenskap av Liberias president, missbrukat sin tjänst och hjälpt rebellerna för egen ekonomisk vinning” (Phillips, 2012-05-31).

En aspekt som kan tänkas ha påverkat förändringsprocessen är att Gbowees rörelse hade många högt ansedda kvinnor med sig i kampen. I en intervju gjord med anledning av Nobels fredspris säger Gbowee att exempel på kvinnor som satt ner i protest eller stödde rörelsens kampanj var släktingar till de krigande grupperna. Någon var fru till en av generalerna och till och med Charles Taylors fru och släktingar stödde kampen (Interview, 2011-12-09. Tid: 12.50).

Ingenstans i Gbowees Nobelföreläsning nämns ordet revolution, men kraven som ställs av kvinnorna i vita t-shirts är revolutionära i sina uttryck. De vill förändra samhället till en fredligare tillvaro och frågan är om det inte även är att anse som att ersätta det system som redan råder. Kravet var fredsförhandlingar och att få bort president Taylor från makten. Att den första demokratiskt valda kvinnliga presidenten i Afrika blev skörden av detta krav kan om möjligt anses som en revolution i sig, dock handlar det då mer om konsekvensen av kraven, än om rörelsens natur. Leymah Gbowee använder själv begreppet ”reconciliation process” för den förändring som sker och har skett i Liberia och som rent språkligt betyder någon form av försonings- eller jämningsprocess.

Det kvinnliga könets roll är ett ständigt återkommande fenomen när det gäller att ställa krav på ökad fred och demokrati i ett land där systematiska våldtäkter och militär tvångsrekrytering av unga är vanligt förekommande. Gbowee säger i sin Nobelföreläsning att kvinnorna i Liberia använde just sin utsatthet och sårbarhet som vapen när de konfronterade de orättvisor och den terror som var rådande i landet.

Women had become the "toy of war" for over-drugged young militias. Sexual abuse and exploitation spared no woman; we were raped and abused regardless of our age, religious or social status. A common scene daily was a mother watching her young one being forcibly recruited or her daughter being taken away as the wife of another drug emboldened fighter. We used our pains, broken bodies and scarred emotions to confront the injustices and terror of our nation. We were aware that the end of the war will only come through non-violence, as we had all seen that the use of violence was taking us and our beloved country deeper into the abyss of pains, death, and destruction (Leymah Gbowee – Nobel Lecture 2011-12-10).

Gbowee fortsätter senare i sin Nobelföreläsning och talar om att priset som tilldelats henne och hennes två "kollegor" är ett tecken på att världen håller på att vändas "right-side up" och att kvinnor inte längre enbart är objekt för mäns överordnade makt. Nu ställer även kvinnor krav och blir därmed subjekt i den politiska sfären, på ett sätt som gör det svårare för ett land att upprätthålla utnyttjandet och förtrycket av kvinnor.

This prize could not have come at a better time than this; a time when global and community conversations are about how local community members and unarmed civilians can help turn our upside-down World, right-side up. It has come at a time when unarmed citizens - men and women, boys and girls - are challenging dictatorships and ushering in democracy and the sovereignty of people;

It has come at a time when in many societies where women used to be the silent victims and objects of men's powers, women are throwing down the walls of repressive traditions with the invincible power of non-violence. Women are using their broken bodies from hunger, poverty, desperation and destitution to stare down the barrel of the gun. This prize has come at a time when ordinary mothers are no longer begging for peace, but demanding peace, justice, equality and inclusion in political decision-making (Leymah Gbowee – Nobel Lecture 2011-12-10).

Gbowees ord får med sin framåtsträvande syn på kampen för fred och demokrati avsluta denna analys. Gbowee lyfter i citat fram en förändrad syn på tiden hon lever i, nu ber inte längre kvinnor om fred, rättvisa och jämlikhet – de kräver det!

3.3 Kortfattad översikt av analysen

Utifrån analysen följer nu en kortfattad översikt uppställd utifrån de idealtypiska frågorna som synliggjordes i analysverktyget i kapitel 2.5. I denna del ämnar dessa frågor bli besvarade.

Går det att skönja en kontextuell förändring?

Av analysen dras slutsatsen att i fallet Jemen kan den kontextuella förändringen kopplas till en föreslagen konstitutionsförändring. Denna konstitutionsförändring skulle innebära en möjlighet för president Saleh och hans familj att sitta kvar vid makten på obegränsad tid. Förslaget fick folket att reagera och detta var starten till demonstrationerna på Change Square i huvudstaden Sana. I Liberia handlar det snarare om ett slags kontextuellt status quo.

Detta läge utgörs av ett långvarigt vanstyre av landet, ständigt väpnade konflikter samt systematiska övergrepp av de mänskliga rättigheterna.

Införs denna förändringsprocess "top-down" av konkurrerande eliter?

I båda fallen påvisar analysen att förändringsprocesserna delvis är införda från toppen ner till folket. I Jemen handlar det om att rebell- och oppositionsgrupper är missnöjda med president Salehs politik och uppmanar till en förändring av landets politiska styre. Givet att dessa grupper räknas som konkurrerande eliter till Salehs regim, är förändringen delvis införd uppifrån. I Liberia gäller samma typ av förhållande för "top-down" införandet. Givet att rebellgruppernas omfattande övertag i landet sätter dem i position som politiska eliter sker förändringen delvis uppifrån. De konkurrerande eliterna i Liberia var som analysen påpekade med som aktörer i fredförhandlingarna samt krävde president Taylors avgång, vilket torde vara en stor drivkraft bakom förändringarna i landet.

Finns det en social konflikt och i sådana fall vilken typ av konflikt?

Gällande läget i Jemen bottnar den sociala konflikten dels i ett missnöje med den rådande maktstrukturen, dels föreligger även stridiga konflikter i form av väpnade militära stridigheter i norr, önskan om självständighet i söder samt utbredningen av al Qaida runt om i regionen, vilket gör läget i landet oroligt för befolkningen. I Liberia bottnar den sociala konflikten i orättvisor och brott mot de mänskliga rättigheterna i form av väpnat krig, förföljelse, sexuellt utnyttjande och militär tvångsrekrytering av barn.

Är rörelsens målsättning att ersätta eller förändra det rådande systemet?

Som framkom i analysen kan en tydlig skillnad skönjas angående hur rörelsens målsättning framställs. I Jemen genomförs rörelsens ambitioner med målsättningen att ersätta det rådande politiska systemet genom en fredlig revolution. Gällande rörelsen i Liberia benämns förändringen som en "reconciliation process" alltså en form av försoningsprocess. Målsättning för rörelsen är att förändra läget för Liberias medborgare i allmänhet och de liberianska kvinnorna i synnerhet.

Föreligger det ett samhälleligt tillstånd som kan tänkas vara orsaken till rörelsens uppkomst och i sådana fall vilket tillstånd är det?

Av analysen framkommer att orsakerna till rörelsens uppkomst i Jemen bottnar i ett samhälleligt tillstånd av korruption, tyranni, systematisk arbetslöshet och konstant fattigdom.

Gällande orsaken till uppkomsten av rörelsen i Liberia, påvisar analysen att det föreligger ett samhälleligt tillstånd av dels 14 års väpnade konflikter, dels ett tillstånd av könsrelaterat våld, militär tvångsrekrytering av barn och förföljelse. Agendan för rörelsen i Liberia är som analysen visat väldigt tydlig, att förändra det krigstillstånd som råder och försätta Liberia i fred, nu!

Varför, med vilka motiv och hur organiserar sig dessa kvinnor?

Utifrån vad som framkommit i analysen står det klart att rörelsen i Jemen i allmänhet är organiserad utifrån en enad bred massa som kallar sig ”folket”, inte en könad mobilisering. Dock utgörs organisationen WJWC av en specifikt kvinnlig organisering i kampen för utökade fri- och rättigheter, i synnerhet för landets journalister. I Liberia handlar organiseringen istället om en enad kvinnorörelse som är mobiliserad med motivet att få ett slut på de långvariga inhemska stridigheterna och de orättvisor som utmärkande drabbar landets kvinnliga befolkning.

Vilket utrymme finns det för kvinnor att göra sina röster hörda?

Kvinnors utrymme att höras i Jemen är begränsat på grund av ett historiskt och kulturellt samhälle dominerat av män. I analysen uttrycker Tawakkol Karman att det är på grund av att kvinnor i hennes del av världen kämpar för att ta plats, som hon idag står som Nobelpristagare. Utrymmet för kvinnor att ta plats i offentligheten i Liberia har växt den senaste tiden, men den kulturella normen att kvinnor inte hörs eller påtalar problem är starkt historiskt förankrad.

Lyfts det kvinnliga könet som en styrka i processen?

Enligt Tawakkol Karman lyfts dels kvinnliga kvalitéer som bygger på känslor av kärlek, uppoffring för familjen och tålamod fram som fördelaktiga i kampen mot extremism och terrorism, dels påpekas att jämlikhet borde bara en självklarhet. Karman är tydlig när hon påpekar att den värld vi lever i är en mänsklig civilisation som inte tillskrivs enbart män eller kvinnor. I Liberia bygger Leymah Gbowees rörelse på värdet av det kvinnliga könet och den utsatthet och sårbarhet som Liberias kvinnor har erfarenhet av. Ett citat från analysen som påpekar denna utsatthet är; ”Women are using their broken bodies from hunger, poverty, desperation and destitution to stare down the barrel of the gun”. Vidare påpekar Gbowee att tider förändras och att numera, i den tid hon erhållit Nobelpriset, kräver kvinnor fred, rättvisa, jämlikhet och delaktighet i politiska beslutsprocesser.

4. RESULTAT

Självklart är det svårt, för att inte säga omöjligt, att hitta en enda förklaring till studiens två utvalda demokratiseringsprocessers tillblivelse. Lika svårt är det att påpeka endast en förklaringsmodell till vilken typ av rörelse de två fallen tillhör. Den tydligaste och kanske mest lärorika slutsatsen av analysen är att det finns ett flertal krafter i samhället som samexisterar och alla utgör en betydande del av förändringsprocessen på väg mot fred och en demokratisk utveckling. Men detta till trots skall jag i mina resultat utröna vad i processernas karaktär som kan kategoriseras enligt de tre idealtyperna som utkristalliserade sig i analysverktyget.

Vilken typ av rörelse är det fråga om?

Det som framkommer av analysen och som är gemensamt för både rörelsen i Liberia och Jemen, är att vi i dessa fall har att göra med så kallade gräsrotsrörelser. Dessa rörelser initierar förändringsprocesser och ställer krav underifrån ”bottom-up”, det vill säga från folket och upp till de politiska makthavarna. Kraven ställs utifrån olika former av missnöje med det rådande politiska systemet och knyter samman människor som annars kanske har skilda åsikter och världsuppfattningar, men som alla strävar åt samma håll, en förändring i riktning mot fred och demokrati.

Även om båda rörelserna är gräsrotsrörelser och till stor del kan förklaras utifrån teorin om kollektivt handlande genom sociala rörelser, så finns det skillnader mellan dessa och fler förklaringsfaktorer som samexisterar. Den diskurs som Karman och Gbowee för, innehåller ett stort mått av strävan efter ett bättre liv och en värld som är fri från maktmissbruk och våldsamma stridigheter. Motiven är en fredlig förändringsprocess och agerandet utgörs av kollektivt handlande i form av att ena en större massa av människor. I den kontext som dessa två kvinnor befinner sig i, kan processerna närmast förklaras utifrån teorin om sociala rörelser. Dock får den feministiska förklaringen större genomslagskraft gällande Leymah Gbowees rörelse än gällande den rörelse som Tawakkol Karman är frontfigur för.

Karman enar folket i en grupperad massa som tillsammans, oavsett kön eller religiös samt kulturell bakgrund, tar stora risker för att protestera mot den auktoritära regimen med syfte att avlägsna president Ali Abdullah Saleh. Det är gränsöverskridning och en enad massa, av framförallt unga människor, som utgör ledorden och en fredlig revolution som står i fokus.

Gbowee å andra sidan mobiliserar kvinnor som är beredda att kämpa för att Liberias olika politiska falanger ska skriva under ett fredsavtal. Ett fredsavtal som kan skänka en humanare tillvaro åt befolkningen i allmänhet och Liberias kvinnor i synnerhet. I fallet Liberia, har rörelsen ett tydligt fokus på kvinnlig organisering. Gbowee ger själv en av de mest tydliga beskrivningarna i den intervju som citeras i kapitel 3.2.3, där hon menar att brobyggande över tidigare olikheter kvinnorna emellan är den största framgången i hennes rörelse. Den feministiska teorins förklaringsmodell gör sig här explicit då Gbowees rörelse just handlar om kvinnlig mobilisering med motiv att förbättra kvinnors situation. Kvinnorna i Liberia med Gbowee i spetsen spelar på sin sårbarhet samt på sin roll som offer för mäns våld och maktutövning som är vardagen för majoriteten av kvinnorna i Liberia.

Vilka teorier kan förklara orsakerna till hur demokratiseringsprocesserna startat?

Först och främst bör nämnas att den traditionella demokratiseringsteorin får problem att förklara dessa processers tillblivelse, just på grund av att denna teori inte riktigt kan hantera en initiering som startar från botten och arbetar sig uppåt. Visst finns det i båda de utvalda fallen även inslag av ”top-down”implementering på grund av att oppositionsgrupperna som förekommer i både Jemen och Liberia så att säga ”har ett finger med i spelet” i förändringsprocesserna.

Orsakerna till kraven på förändring bottnar i ett missnöje, folket har fått nog och kräver förändring. Det missnöje med den rådande regimen som föreligger i Jemen och Liberia är ett missnöje som förenar både de två utvalda rörelserna och de oppositionsgrupperingar som existerar i dessa länder. Att utöver missnöjet med den rådande regimen, kräva mänskliga rättigheter i form av frihet, jämlikhet och kroppslig autonomi är något som Karman och Gbowees rörelser är förgrundsgestalter för.

Men anledning av kraven på olika fri- och rättigheter kan den kamp som Karman och Gbowee genomför knytas tillbaka till den maximalistiska definitionen av demokrati. Dessa två kvinnor är i första hand inte ute efter komponenter som rör politiska val, som i den minimalistiska definitionen. En demokratiskt vald församling är visserligen att anse som en förutsättning för att få till den samhällseliga förändring som kvinnorna och deras rörelser har som målsättning. Analysen tenderar i större utsträckning att bevisa den bredare utopiska idealbilden av demokrati som målet för rörelsernas agerande.

Tawakkol Karman och kanske i synnerhet Leymah Gbowee eftersträvar och kämpar snarast för ett samhälle där, ”alla samhällseliga sfärer - politiska, ekonomiska och social – är demokratiska” (Linde & Ekman, 2006:16).

Orsakerna till rörelsens tillblivelse i fallen Liberia handlar om missnöje. Leymah Gbowee säger själv i kapitel 3.2.2 att hon och hennes medkämpar var trötta på krig, förföljelse och våldtäkter. De mobiliserade sig i en stor massa bestående av kvinnor för att påvisa den ohållbara situationen som föreligger i Liberia samt för att kräva en fredlig förändring. Teorin om sociala rörelser ger här en förklaring av hur orsakerna som föreligger i detta fall motiverar målet som rörelsen enats kring, nämligen att få de politiska eliterna att fredsförhandla. Processen att från folket kräva att eliterna fredsförhandlar är en tydlig form av gräsrotsaktivism och ett perspektiv på förändring som synliggör ett ”bottom-up”genomförande.

Gällande orsakerna till rörelsernas tillblivelse är det i fallet Jemen ett konkret faktum att 1300 rapporterade fall av övergrepp på journalister utgör grunden till den specifika organisationen WJWC som Karman varit med och startat. Den feministiska teorins förklaring blir gällande detta faktum aktualiserad, då det är just de kvinnliga journalisterna som sluter sig samman och mobiliserar sig i kampen för rätten till yttrande- och pressfrihet.

Ingen av dessa förändringsprocesser går endast att förklara utifrån begreppet gräsrotsaktivism. Båda processerna har inslag av både krav ställda nerifrån och upp samt införda förändringar från toppen och ner till folket. I båda dessa processer finns det en mängd aktörer som varit delaktiga i förändringens tillblivelse. Jemen såväl som Liberia är präglad av rebellstrider och oppositionsmotsättningar, där grupperingar även inom dessa aktörer har ställt krav på maktskifte och demokratisk utveckling. Det som utmärker just rörelser som Karmans och Gbowees, är att det samtidigt som de kräver exempelvis presidentavgångar och regimskiften också kräver fred och dessutom med en ickevåldsprincip som slagord.

Varför fick dessa rörelser så stort genomslag?

Det fredliga uppsåtet kan vara en förklaring till den internationella genomslagskraften och tilldelning av det eminenta fredspriset till Alfred Nobels minne. När kvinnor ställer politiska krav, utan våldsamma stridigheter och med sin röst som enda vapen, får det en stark moralisk effekt.

Gbowee utgör ett bildligt exempel på detta, när hon tillsammans med tusentals kvinnor klär sig i den oskuldsfulla färgen vitt, sätter sig i armkrok på gatan och bygger en mänsklig mur för att få makthavarna i Liberia att gå till fredsförhandling.

Men genomslagskraften går också att koppla samman med en mer kontextuell betydelse infattande alla människors lika värde. Återigen är det väl värt att citera Thørbjorn Jaglands förtydligande av dessa kvinnors viktiga arbete. ”We cannot achieve democracy and lasting peace in the world unless women acquire the same opportunities as men to influence developments at all levels of society” (Presentation Speech – The Nobel Peace Prize 2011). Det är inte bara en vacker formulering, den säger även något om synen på kvinnors roll i ett globalt perspektiv. Demokrati och varaktig fred kan helt enkelt inte anses vara uppnått förrän kvinnor och män har samma möjligheter att påverka utvecklingen på alla samhällsliga nivåer.

Den traditionella demokratiseringsteorin ger en möjlig förklaring till orsakerna om varför Tawakkol Karmans rörelse fick så stort genomslag i själva förändringsprocessen. I kapitel 3.1.1 lyftes oppositionsmotsättningar fram som en historisk problematik gällande enandet av Jemen. Ett formellt enande är förvisso att anse som upprättat, men om ett enande av en stat saknar förankring hos befolkningen eller åtminstone delar av befolkningen föreligger risker för missnöje och tendenser till revolution. Detta kan vara en förklaringsfaktor till genomslagskraften som rörelsen på Change Square i Sana fick.

4.1 Rörelsernas samhällsliga konsekvenser

Innan denna resultatdel avslutas med en sammanfattning är det på sin plats att även säga någonting om följderna av dessa rörelser kamp för fred och demokrati.

Konsekvenserna av dessa två rörelser initieringsprocesser har i dagsläget gett olika resultat. Dels skiljer sig dessa processer åt ur en tidsaspekt då Gbowees kampanj i Liberia fokuseras kring året 2003, medan demonstrationerna på Change Square i Jemens huvudstad Sana genomfördes 2011. Således är det betydligt mer genomförbart att dra slutsatser av processen i Liberia än den i Jemen. Kampen i Liberia gav så småningom upphov till en ny demokratiskt vald president. En president med intentioner som går hand i hand med den önskan Gbowee har för situationen i sitt hemland.

Nuvarande president Ellen Johnson Sirleaf berättar personligen i intervjun med anledning av Nobels fredspris, om det demokratiska nuläget i Liberia och vilka förutsättningar som nu råder för kvinnor att ta plats i det offentliga rummet. Intervjuaren Tomm Kristiansen ställer frågan; *Is it complicated to run a democratic nation without trained democrats?* President Sirleaf svarar;

-No doubt about it. Our democracy is still very young, has a long way to go. We still have autocracy in some of our value system. We still have a lot of male domination in certain ways, but the change is on course. The recognition of the equality of women, the granting equal opportunity to them in education, in leadership, is fully on course. But democracy anyway is difficult to achieve, and for women's participation I must say Africa has probably done better than many countries in the West when it comes to leadership role of women and women's participation in political life (Interview, 2011-12-09. Tid: 02.16).

Nobels fredspris 2011 tilldelades ju även den nuvarande presidenten och hennes kamp om ett bättre och mer inkluderande Liberia. Viktigt att komma ihåg är att alla tre pristagarna tilldelats priset med samma motivering; "for their non-violent struggle for the safety of women and for women's rights to full participation in peace-building work" (Press Release – The Nobel Peace Prize 2011).

I fallet Jemen är tiden inte mogen än för att skönja vilka kontextuella förändringar initieringen gett upphov till. Den tillblivelsefas som Tawakkol Karman har varit med och initierat är inte en garant för att en fortsatt demokratisk utveckling skall bli verklighet. Jemen är ett land präglad av oroligheter, som också befinner sig i ett område i världen där det ständigt pågår väpnade konflikter och mellanstatliga regionala stridigheter. En konsekvens av folkets kamp för förändring är i vart fall att president Ali Abdullah Saleh i februari i år, efter 33 år vid makten, lämnade sin plats och ersattes av president Abd-Rabbu Mansour Hadi. Vad detta skifte får för följder är det ännu för tidigt att sia om. En hint om den nya presidents intentioner går att läsa i *The Washington Times* från den 18 mars i år; "He told youth demonstrators that he would fulfill the goals of their movement" (Al-Haj, 2012-03-18). Men ytterligare förståelse för vad detta uttalande innebär och vilka konsekvenser det ger upphov till, kan om möjligt vara föremål för vidare forskning framöver.

I nästa del ställs resultaten av denna studie upp i en kortfattad och överskådlig tabell. De för studien tre uppställda frågeställningarna ämnar i denna tabell bli besvarade.

4.2 Sammanfattande resultat utifrån uppsatsens

frågeställningar

	JEMEN	LIBERIA
Vilken typ av rörelse är det fråga om?	<ul style="list-style-type: none"> ▪ En tydlig gräsrotsrörelse som ställer krav underifrån ”bottom-up” där påtagliga inslag gör gällande att det är en social rörelse det är fråga om. Framförallt är det en fredlig ungdomsrörelse där Tawakkol Karman förenar en bred massa som kallar sig ”folket”, trots att de har olika bakgrunder som annars uppfattas som motstridiga. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kraven som ställs underifrån ”bottom-up” pekar på en form av gräsrotsrörelse, där kvinnlig organisering för att förändra livssituationen i Liberia på fredlig väg ger vid handen att det är en konkret kvinnorörelse som Leymah Gbowee leder.
Vilka teorier kan förklara orsakerna till hur demokratiseringsprocessen startat?	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Orsaken bottnar i ett missnöje som knyter samman ”folket” med målet att förändra på fredlig väg. Karmans ”Peaceful revolution” har här förankring i teorin kring kollektivt handlande genom sociala rörelser. ▪ En orsak till bildandet av organisationen WJWC utgörs av det konkreta faktum att 1300 fall av övergrepp på journalister föreligger och denna rörelses inverkan på förändringsprocessen har en stark koppling till den feministiska förklaringen. ▪ Delvis kan den traditionella demokratiseringsteorin förklara processens tillblivelse utifrån att rebellgrupper och oppositionen till president Ali Abdullah Saleh haft en betydande roll i förändringsprocessen. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Orsaken bottnar i ett missnöje som knyter samman kvinnor runt om i Liberia med målet att förändra situationen för Liberias kvinnor. Orsakerna till organiseringen och initierandet av en förändringsprocess utgörs av att kvinnorna var trötta på krig, förföljelse, sexuellt utnyttjande och militär tvångsrekrytering av barn. Här gör sig den feministiska teorins förklaring påtaglig. ▪ Delvis kan den traditionella demokratiseringsteorin förklara processens tillblivelse utifrån att rebellgrupper och oppositionen till president Charles Taylor haft en betydande roll i förändringsprocessen och var betydande aktörer i fredförhandlingarna.
Varför fick dessa rörelser så stort genomslag?	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Det kan delvis bero på en moralisk effekt där ickevåldsprincipen i rörelsen utgör en förklaring till den internationella genomslagskraften. ▪ På grund av en kontextuell betydelse, nämligen kvinnors exkludering från den politiska arenan och denna rörelses ambition att förändra detta tillstånd. ▪ Om ett enande av en stat saknar förankring hos befolkningen föreligger risker för missnöje och tendenser till revolution som kan vara en förklaringsfaktor till genomslagskraften som rörelsen på Change Square i Sana fick. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Det kan delvis bero på en moralisk effekt där det fredliga uppsåtet och kvinnornas röst som enda vapen utgör en förklaring till den internationella genomslagskraften. ▪ På grund av en kontextuell betydelse, nämligen kvinnors exkludering från den politiska arenan och denna rörelses ambition att förändra detta tillstånd. ▪ Beroende på att rörelsen spelar på sin utsatthet och sårbarhet. När tusentals kvinnor klär sig i den oskuldfulla färgen vitt, sätter sig i armkrok på gatan och bygger en mänsklig mur för att få till en politisk förändring, är det ett bildligt exempel som spelar på mänsklig sympati.

Tabell 1. Sammanfattande resultat

I den avslutande diskussionen som följer i kapitel 5 förs ett resonemang kring vad denna typ av studie kan bidra med och huruvida nya inslag kan skönjas som ger inspiration till vidare studier.

5. AVSLUTANDE DISKUSSION

Denna uppsats har belyst det faktum att den traditionella demokratiseringsforskningen som i första hand gör anspråk på att analysera politiska elitors agerande, inte fångar hela sanningen. Ett tydligt problem som framkommit i denna uppsats är att själva initieringsfasen av en demokratiseringsprocess som startar från botten genom en form av gräsrotsaktivism inte berörs i den traditionella demokratiseringsforskningen.

Studieobjekten Tawakkol Karman och Leymah Gbowee är valda dels för att de erhållit ett prestigefyllt och minst sagt erkänt pris, dels för att de är kvinnor mitt i den politiska kampen, men också för att de inte är politiska eliter med en självskriven plats i det offentliga rummet. En betydande prestationen bakom 2011 års Nobels fredspris är att det helt oavsett om det handlar om kvinnlig organisering eller inte påvisar att det inte enbart är halva jordens befolkning som ställer politiska krav. De två fall som jag nu undersökt är intressanta för att de förenar människor, de binder samman människor som alla har gemensamma mål.

För att knyta an den här diskussionen till uppsatsens teoretiska resonemang görs här en hänvisning till den sammanfattande tabell som presenterades i kapitel 3.3 (Tabell 1). De olika idealtypiska frågorna ger upphov till ett antal intressanta svar som här blir föremål för diskussion. Hur och varför, som Sharp och Haerpfer lyfte fram som angreppssätt för ökad förståelse, kraven på fred och demokrati initierats i Jemen och Liberia blir i och med denna tabell besvarade.

När det gäller resonemangen från den traditionella demokratiseringsteorin, verkar skillnaden gällande kontextuella förändringar vara att det i fallet Jemen kan ha funnits en utlösande faktor. Det faktum att en konstitutionsförändring föreslogs som skulle innebära ett långvarigt bevarande av maktpositionen för president Saleh och hans familj blev sannolikt startskottet för förändringsprocessen. I Liberia däremot verkar kontextuell förändring snarare handla om kontextuell status quo, alltså en form av oförändrat tillstånd. I detta fall går det inte att av denna uppsats analys utläsa någon formell förändring, utan orsaken till rörelsens initiering av en förändringsprocess bottnar snarare i att Liberias kvinnor inte orkar mer förödelse. Kontextens orsakande kan möjligtvis i detta fall ses som ”att någon form av droppe fick bägaren att rinna över”.

Gällande om förändringsprocesserna införs uppifrån av konkurrerande eliter, bör resultaten av denna studie förstås som att viss form av ”top-down”implementering föreligger. I båda fallen utgörs de konkurrerande eliterna av olika rebell- och oppositionsgrupper, som har varit viktiga aktörer i demokratiseringsprocesserna. I fallet Liberia blir det extra tydligt då dessa aktörer var med och undertecknade fredsavtalet som Gbowees rörelse ställt krav om. Det nämndes tidigare i resultatdelen att en slutsats av denna studie är att flera olika krafter i samhället samexisterar gällande politiska förändringar. Gällande dessa förändringars införande har samexistensen verkligen varit betydande för processernas initiering och utveckling.

Resonemangen kring sociala rörelser ger vid handen att de ofta föreligger en konflikt som motiverar målet med rörelsen. Gällande föreliggande konflikter handlar det i båda fallen dels om stridande rebellgrupper och dels om en förtyckande struktur i samhället som gör medborgarna oförmögna att leva som fria och trygga individer.

Att ett samhälleligt tillstånd råder som är orsaken till denna typ av rörelser är i dessa fall relevant för att förklara vad målen är. I Jemen är det samhälleliga tillståndet fyllt av korruption, tyranni, systematisk arbetslöshet och konstant fattigdom. Detta gör att målet med Karmans sociala rörelse är att avsätta president Saleh, få slut på stridigheter och maktmissbruk samt förverkliga yttrandefriheten. Sätten hon valt att rörelsen ska agera på är genom en fredlig revolution framförd av ”folket”. I Liberia utgörs det faktiska tillståndet av krig, förföljelse, sexuellt utnyttjande och militär tvångsrekrytering av barn. Detta är orsaken till att Gbowees rörelse startat. Målet för denna kvinnorörelse är att förändra det krigstillstånd som råder och försätta Liberia i fred, nu! Att genom sin ”reconciliation process” uppmana till fredsförhandlingar och ett avsättande av president Taylor är medlet för att nå de uppsatta målen.

De feministiska resonemangen handlar delvis om varför och hur kvinnor organiserar sig och i dessa fall görs här en distinktion mellan fallen. Tawakkol Karman är ledaren på torget i Sana, där tusentals människor från helt olika ekonomisk, etnisk, social och religiös bakgrund slöt sig samman för att kräva förändring. På Change Square samlade hon män och kvinnor tillsammans för att de gemensamt trodde på bättring och på att en fredlig revolution är vägen dit. Karmans rörelse är i allmänhet inte organiserad utifrån en könad mobilisering, dock utgörs kvinnoorganisationen WJWC av kvinnlig mobilisering för att stärka yttrande- och pressfriheten.

Leymah Gbowees kampanj ställer dock kvinnligheten på sin spets när hon samlar sin rörelse med vitklädda kvinnor mitt på öppen gata för att kräva de politiska eliternas fredsförhandlingar. Det är en enad kvinnorörelse som är mobiliserad med motivet att få ett slut på stridigheter och orättvisor.

Vidare handlar det feministiska resonemanget om ett slags kontextberoende, det vill säga hur situationen för kvinnor ser ut i de länder där dessa rörelser verkar. I Jemen är kvinnors utrymme att höras begränsat i ett samhälle dominerat av män. I Liberia däremot har det skett en förändring dels på grund av den senaste tidens synliggörande av kvinnor som likvärdiga till politiska befattningar, mycket på grund av president Ellen Johnson Sirleafs position. Utrymmet för kvinnor att ta plats i offentligheten har alltså vuxit den senaste tiden, men den kulturella normen att kvinnor inte hörs eller skall höras är ändå starkt historiskt förankrad.

Sist utifrån det feministiska resonemanget skall sägas något om det är så att organiseringen lyfter fram det kvinnliga könet som en styrka i processen. Gällande Karmans rörelse i Jemen lyfts dels kvinnliga kvalitéer fram som fördelaktiga i kampen mot extremism och terrorism, dels påpekas att jämlikhet borde bara en självklarhet. Rörelsen som Gbowee företräder däremot, bygger på värdet av det kvinnliga könet och den utsatthet som Liberias kvinnor har erfarenhet av. Gbowees rörelse spelar på sin sårbarhet och sin oskuld i ett land där våldtäkter och militär tvångsrekrytering av barn är vardag och det gav sannolikt styrka åt processens utveckling.

De två studerade rörelserna är inte enbart viktiga för att de lyfter fram en könsaspekt i demokratiseringsprocessen, de är viktiga för att de är så starkt övertygade om att världen kan bli bättre, ska bli bättre och de kräver att så ska ske. Tawakkol Karman och Leymah Gbowee, som jag innan denna studie knappt visste vilka de var, har kommit att beröra mig djupt. För mig är dessa två kvinnor den faktiska bilden av ledande aktivister. Gbowee har en otrolig förmåga att entusiasmera, hennes djupa röst och övertygelsen i hennes blick får mig att tro på en värld som kan vändas ”right-side up” som hon uttrycker det. Karman i sin tur är en så stark ledare och får sådant stort gehör för sin ”peaceful revolution” att jag inte kan annat än hoppas på att även en region som Mellanöstern inom en snar framtid kan få uppleva en tillvaro där fred, demokrati och mänskliga rättigheter råder.

Tawakkol Karman sa i inledningen till sin Nobelföreläsning följande; ”Alfred Nobel’s dream of a world, where peace prevails and wars disappear, has not been achieved yet, but the hope to make it come true has grown large, and the effort to achieve it has doubled” (Tawakkol Karman – Nobel Lecture 2011-12-10). Tillsammans med Leymah Gbowee är Tawakkol Karman en del av den förändringen!

Den här uppsatsen har genom sin analys visat varför det kan vara viktigt att göra könade analyser eller att belysa olika samhällsfenomen ur ett genusperspektiv: det beror på om vi vill förstå och analysera hela världen eller enbart halva. Såsom påvisats inom den feministiska förklaringsmodellen är förståelsen för könsrelationer gällande krav på fred och demokratiutveckling låg såväl inom traditionell demokratiseringsteori som inom teorin om sociala rörelser. Därför visar denna uppsats att studier av detta slag är särskilt viktiga. Ju fler studier som görs som betonar kvinnors organisering och deltagande i olika politiska sammanhang, desto mer generaliserbara blir resultaten. Detta kan leda till att vi framöver får en ökad förståelse för forskningsdisciplinen genus i allmänhet och kvinnlig organisering i kampen om politisk utveckling i synnerhet.

”We must become the change we want to see in the world”.

Mahatma Gandhi

6. REFERENSER

6.1 Tryckta källor

Backman, J (2008) *Rapporter och uppsatser*. Studentlitteratur. Lund

Bergström, G & Boréus, K (2005) *Idé- och ideologianalys*. Red Bergström & Boréus. Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys. Studentlitteratur. Lund

Bryman, A (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber. Malmö

Charles, N (2004) *Feminism, Social Movements and the Political Order*. Red Todd & Taylor. Democracy and Participation. Popular Protest and New Social Movements. The Merlin Press Ltd. London

Eduards, M (2002) *Förbjuden handling*. Om kvinnors organisering och feministisk teori. Liber. Malmö

Esaiasson, P m.fl. (2012) *Metodpraktikan*. Konsten att studera samhälle, individ och marknad. Norstedts Juridik. Stockholm

Freedman, J (2003) *Feminism – en introduktion*. Liber. Malmö

Gemzöe, L (2003) *Feminism*. Bilda Förlag. Stockholm

Hague, R & Harrop, M (2007) *Comparative Government and Politics*. An Introduction. Palgrave Macmillan. Hampshire

Haerpfer, C, W m.fl. (2009) Introduction. Red. *Democratization*. Haerpfer, C, W m.fl. Oxford University Press

Karvonen, L (1997) *Demokratisering*. Studentlitteratur. Lund

Larsson, R (2006) *Politiska ideologier i vår tid*. Studentlitteratur. Lund

Linde, J & Ekman, J (2006) *Demokratiseringsprocesser*. Teoretiska ansatser och empiriska studier. Studentlitteratur. Lund

Paxton, P (2009) Gender and Democratization. Red. *Democratization*. Haerpfer, C, W m.fl. Oxford University Press

Ring, M (2007) *Social rörelse*. Begreppsbildning kring ett mångtydigt fenomen. Sociologen. Lunds Universitet

Rustow, D. A (1970) Transition to Democracy: Toward a Dynamic Model. *Comparative Politics*, Vol. 2, No. 3 (April., 1970), pp 337-363

Sorensen, G (1993) *Democracy and Democratization*. Westview Press.

Waylen, G (1994) Women and Democratization: Conceptualizing Gender Relations in Transition Politics. *World Politics*, Vol. 46, No 3 (Apr., 1994), pp 327-354

6.2 Internetkällor

Agreement on Ceasefire and Cessation of Hostilities [Hämtad 2012-08-13]

http://www.usip.org/files/file/resources/collections/peace_agreements/liberia_ceasefire_06172003.pdf

Al-Haj, A (2012-03-18) [Hämtad 2012-08-13]

<http://www.washingtontimes.com/news/2012/mar/18/yemen-gunmen-kill-us-teacher/?page=all#pagebreak>

Amnesty International [Hämtad 2012-08-13]

<http://www.amnesty.se/vad-gor-vi/arabiska-varen/jemen/>

BBC News 1, 2011-10-07 [Hämtad 2012-09-13]

<http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-15216473>

BBC News 2, 2011-10-07 [Hämtad 2012-08-13]

<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-15215312>

Bolling, A (2011-10-07) [Hämtad 2012-08-13]

<http://www.dn.se/nyheter/varlden/protestsangerna-tvingade-fram-fred>

Comprehensive Peace Agreement, [Hämtad 2012-08-13]

http://www.usip.org/files/file/resources/collections/peace_agreements/liberia_08182003.pdf

Democracy Index 2011 [Hämtad 2012-08-13]

http://www.sida.se/Global/About%20Sida/S%C3%A5%20arbetar%20vi/EIU_Democracy_Index_Dec2011.pdf

Documentary – The Nobel Peace Prize 2011 (Women of Peace) [Hämtad 2012-08-13]

<http://www.nobelprize.org/mediaplayer/index.php?id=1753>

FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 [Hämtad 2012-08-13]

<http://operation1325.se/hela-resolutionen>

MSB (Myndigheten för samhällskydd och beredskap) 2011-08-29 [Hämtad 2012-08-13]

<http://www.sakerhetspolitik.se/Konflikter/Mellanostern-och-Nordafrika/>

Interview, 2011-12-09. The Nobel Peace Prize 2011 [Hämtad 2012-08-13]

<http://www.nobelprize.org/mediaplayer/index.php?id=1761>

Kjöller, H (2011-12-14) [Hämtad 2012-08-13]

<http://www.dn.se/ledare/signerat/nobelpriset-kvinnor-pa-gransen-till-fredsgenombrott>

Leymah Gbowee – Nobel Lecture (2011-12-10) [Hämtad 2012-08-13]

http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/2011/gbowee-lecture_en.html

Nilsson, J (2006-01-24) [Hämtad 2012-08-13]

<http://www.latinamerika.nu/huvudtema/politik-samh-ll/de-galna-m-drarna-har-marscherat-f-r-sista-g-ngen>

Phillips, J (2012-05-31) [Hämtad 2012-08-13]

<http://www.epochtimes.se/articles/2012/05/31/23383.html>

Presentation Speech – The Nobel Peace Prize 2011 [Hämtad 2012-08-13]

http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/2011/presentation-speech.html

Press Release – The Nobel Peace Prize 2011 [Hämtad 2012-08-13]

http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/2011/

Rönnergren, J (2010-09-16) [Hämtad 2012-08-13]

<http://kvinnatillkvinna.se/1325-r-ett-viktigt-politiskt-verktyg>

Sharp, G (2009) Self-Liberation. A Guide to Strategic Planning for Action to End a Dictatorship or Other Oppression. The Albert Einstein Institution. East Boston [Hämtad 2012-08-13]

<http://www.aeinstein.org/selflib/SelfLiberation.pdf>

Sveriges ambassad, landfakta Jemen (2012-04-22) [Hämtad 2012-08-13]

http://www.swedenabroad.com/ImageVaultFiles/id_3095/cf_52/Landfakta_Jemen_2012.PDF

Tawakool Karman – Letter WJWC [Hämtad 2012-08-13]

<http://www.asafeworldforwomen.org/womens-rights/wr-middle-east/wr-yemen/607-yemen-women-journalists-without-chains.html>

Tawakkol Karman – Nobel Lecture (2011-12-10) [Hämtad 2012-08-13]

http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/2011/karman-lecture_en.html

Utrikesdepartementet, Jemen. (2012-07-02) [Hämtad 2012-08-13]

<http://www.regeringen.se/sb/d/2688/a/82149>

Utrikesdepartementet, Liberia. (2012-07-02) [Hämtad 2012-08-13]

<http://www.regeringen.se/sb/d/2574/a/75497>

Utrikesdepartementet, Promemoria 2008-11-27 [Hämtad 2012-08-13]

http://s3-eu-west-1.amazonaws.com/openaid/original/Liberia_samarbetsstrategi.pdf?1300454482

Wipsen – Africa [Hämtad 2012-08-13]

<http://www.wipsen-africa.org/wipsen/about/?lang=en-us>